

Maria del Carme Estradé Alasà

**LA COMPENSACIÓ ECONÒMICA PER RAÓ DE TREBALL EN
EL CODI CIVIL DE CATALUNYA**

TREBALL DE FI DE GRAU

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Dirigit per Rosa Barceló Compte

Grau en Dret

Tarragona

2016

Resum

Aquest Treball de Fi de Grau pretén definir la compensació econòmica per raó de treball en el Codi Civil de Catalunya. Tracta la finalitat de la figura i la seva naturalesa, així com analitza la jurisprudència que ha contribuït notablement a configurar aquest instrument de reequilibri patrimonial entre els cònjuges.

Resumen

Este Trabajo de Fin de Grado pretende definir la compensación económica por razón de trabajo en el Código Civil de Cataluña. Trata la finalidad de la figura i su naturaleza, así como analiza la jurisprudencia que ha contribuido notablemente a configurar este instrumento de reequilibrio patrimonial entre los cónyuges.

Abstract

This Final Degree Project intends to define the economical compensation due to working reasons in the Catalan Civil Code. It deals with its purpose as well as with its constitution and it analyses, furthermore, the jurisprudence that has considerably contributed to configure this instrument that seeks to rebalance the spouses' patrimony.

Paraules clau

Treball Fi de Grau – Dret – Civil – Compensació econòmica per raó de treball –
Estudi teòric – Anàlisi jurisprudencial

Índex

Abreviacions.....	5
Introducció	6
1. Naixement de la compensació econòmica per raó de treball.....	9
2. Diferències i contraposicions entre la regulació actual i l'anterior en el CF ...	12
3. Condicions per a atorgar la compensació econòmica per raó de treball.	15
3.1. <i>L'enriquiment injust i la sobrecontribució a les despeses familiars</i>	15
3.1.1. L'enriquiment injust	15
3.1.2. La sobrecontribució a les despeses familiars.....	21
3.2. <i>Treball per a la casa o treball per a l'altre cònjuge</i>	23
3.2.1. Treball per a la casa	24
3.2.1.1. Treball realitzat substancialment més que l'altre	24
3.2.1.2. Increment patrimonial superior	27
3.2.2. Treball per a l'altre cònjuge.....	30
3.2.2.1. El treball per a l'altre cònjuge com a possibilitat per obtenir la compensació econòmica	30
3.3. <i>Supòsit en cas de mort de l'altre cònjuge</i>	35
3.3.1. Jurisprudència sobre la compensació en casos de mort.....	38
4. Parelles estables, relacions de convivència d'ajuda mútua i parelles <<de fet, de fet>>.	40
4.1. <i>Parelles estables</i>	40
4.2. <i>Relacions de convivència d'ajuda mútua</i>	42
4.3. <i>Parelles <<de fet, de fet>>.....</i>	43
5. Compatibilitat de la compensació amb altres drets patrimonials	45
5.1. <i>Especialitats en la compatibilitat en cas de mort</i>	45
5.2. <i>Jurisprudència en referència a la compatibilitat de figures jurídiques</i>	47

6. Càlcul.....	49
6.1. <i>Fixació del quantum</i>	50
6.2. <i>Autonomia de la voluntat</i>	60
6.2.1. <i>Jurisprudència sobre pactes relatius a la compensació</i>	63
6.3. <i>Forma de pagament</i>	64
6.3.1. <i>Jurisprudència sobre la forma de pagament</i>	66
6.4. <i>Actes en perjudici del dret a la compensació</i>	68
7. Aspectes processals.....	70
7.1. <i>Disposició addicional tercera de la Llei 25/2010</i>	70
7.2. <i>Especialitats en cas de mort</i>	74
7.3. <i>Prescripció</i>	75
Consideracions finals.....	77
Bibliografia.....	81
Webgrafia	81
Legislació	82
Jurisprudència	83
Annexos	85
 <i>ANNEX I: model de proposta d'inventari per acompanyar a la demanda en un procés matrimonial on es reclama la compensació econòmica, extret d'Aranzadi Westlaw</i>	
	85

Abreviacions

- ATSJC: Providència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
- CC: Código Civil
- CCCat: Codi Civil de Catalunya
- CDCC: Compilació de Dret Civil de Catalunya
- CE: Constitució Espanyola
- CF: Codi de Família
- Coord.: Coordinadora
- DA: Disposició addicional
- DT: Disposició Transitòria
- *et al*: i altres autors
- FD: Fonament de Dret
- FJ: Fonament Jurídic
- *Ibídem*: en el mateix lloc
- LEC: Llei d'Enjudiciament Civil
- LH: Llei Hipotecària
- LUEP: Llei d'unions estables de parelles
- Nº: Número
- *op.cit.*: en l'obra citada
- *op.cit.loc.cit.*: en el lloc citat
- Pàg.: Pàgina
- Pàgs.: Pàgines
- Paràgraf.: paràgraf;també §
- SAP: Sentència de l'Audiència Provincial
- Secc: Secció
- ss.: següents
- SSTs: Sentències del Tribunal Suprem
- SSTSJc: Sentències del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
- STS: Sentència del Tribunal Suprem
- STSJc: Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
- TS: Tribunal Suprem
- TSJ: Tribunal Superior de Justícia
- TSJC: Tribunal Superior de Justícia de Catalunya

Introducció

Existeixen diverses matèries civils que la societat d'avui en dia desconeix totalment, o bé coneix però segons la seva regulació anterior. Aquest treball sobre la compensació econòmica per raó de treball serà realitzat amb el propòsit de poder explicar extensament aquesta institució, en l'àmbit de Catalunya, de manera entenedora, tal i com es troba regulada actualment.

Primerament, cal emfatitzar que la compensació econòmica per raó de treball es troba regulada entre els preceptes 232-5 i 232-11 del Codi Civil de Catalunya (des d'ara CCCat), més concretament, doncs, en la Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família¹. Aquesta Llei estableix en el seu article 232-5.1:

En el règim de separació de béns, si un cònjuge ha treballat per a la casa substancialment més que l'altre, té dret a una compensació econòmica per aquesta dedicació sempre que en el moment de l'extinció del règim per separació, divorci, nul·litat o mort d'un dels cònjuges o, si s'escau, del cessament efectiu de la convivència, l'altre hagi obtingut un increment patrimonial superior d'acord amb el que estableix aquesta secció.

El seu apartat segon segueix manifestant el següent: *“Té dret a compensació, en els mateixos termes que estableix l'apartat 1, el cònjuge que ha treballat per a l'altre sense retribució o amb una retribució insuficient”*.

Per tal de poder desglossar aquesta figura entre els seus diferents trets característics, s'empraran diversos exemples pràctics, ja pertanyin a jurisprudència espanyola o catalana. Un objectiu d'aquest treball és arribar a conèixer més la institució de la compensació econòmica i la seva evolució al llarg dels anys, ja que la regulació que ofereix el CCCat manté algunes diferències, per exemple, amb la regulació immediatament anterior, la Llei 9/1998, de 15 de juliol, del Codi de Família (des d'ara CF)².

És essencial dedicar una gran part d'aquest treball a entendre la naturalesa i finalitat de la compensació així com les condicions fonamentals per a poder atorgar-la. Aquestes

¹Catalunya. Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família. (DOGC, núm. 5686, 5-8-2010, pàgs. 61162-61260)

² Catalunya. Llei 9/1998, de 15 de juliol, del Codi de família. (DOGC, núm. 2687, 23-7-1998, pàgs. 9132-9155)

són particularitats que generen una distinció d'aquesta en comparació amb altres institucions civils com pot esdevenir la prestació compensatòria.

És d'interès que quedi clar que no només el legislador català ha possibilitat aquesta figura per als matrimonis que es troben en règim de separació de béns sinó que també s'ha permès la seva equiparació amb altres situacions afectives, com és el cas de les parelles estables. L'important és que, en tots aquests supòsits, és vol pal·liar la desproporció patrimonial originada durant la vigència del règim, fet que genera una injustícia material que ha de ser reequilibrada en la finalització del mateix. A més a més, aquesta situació desigual no hagués pogut existir si no fos per la relació de confiança entre els membres de la parella, que pretenen un interès comú i és per això que accepten treballar per a l'altre sense una remuneració o amb una insuficient o bé treballar per a la casa de manera substancialment superior a l'altre.

Finalment, en quant als nostres objectius, també es farà un comentari sobre el càlcul de la compensació, ja que no només és rellevant de conèixer per a la societat en general sinó que, com a futurs juristes, hauríem de saber aplicar correctament, ja sigui per beneficiar a possibles clients "deutors" com "creditors" de la compensació econòmica. És per això que també és necessari comprendre correctament el procés, prescripció i forma de pagament de la mateixa, així com la importància de l'autonomia de la voluntat en la compensació (article 232-7 CCCat).

Pel que fa a la justificació d'efectuar i escollir dur a terme aquest treball, considerem que és una institució de caire notori en la societat actual, on malauradament es produeixen molts supòsits de divorcis, separacions judicials o cessaments de convivència. En aquests casos, així com nul·litats matrimonials o per mort del consort "deutor" de la compensació, es podria aplicar aquesta figura sempre i quan es complissin els altres requisits establerts en l'article 232-5 CCCat.

Es tracta d'una figura civil que ha anat evolucionant al llarg dels anys i, a part de voler entendre perquè s'han produït canvis en la seva regulació, ens agradaria poder comprovar també la possibilitat de què es relacioni amb altres institucions civils i el grau d'afectació en la quantia d'unes o altres que comportarà.

Quant a la metodologia emprada, s'ha dut a terme una profunda lectura de grans autors que han estudiat aquest tema, com BOSCH CAPDEVILA, GINEBRA MOLINS o NASARRE AZNAR. S'ha analitzat tota la informació i contrarestat les seves opinions

amb jurisprudència, tant del Tribunal Suprem, Tribunal Superior de Justícia de Catalunya com d'Audiències Provincials catalanes.

En relació amb la jurisprudència usada, tant sentències com providències, s'ha intentat que esdevinguessin el més recent possible, així com també antigues per comprovar l'evolució de la compensació al llarg de la seva existència. S'ha donat el cas que, per exemple, gràcies a l'avenç de la jurisprudència, a partir de resolucions judicials del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, s'ha avançat al que actualment es regula en el CCCat. Així, decretant el Tribunal que no era necessari mencionar la situació d'un enriquiment injust en l'articulat de la compensació o que es generés una sobrecontribució a les càrregues familiars, es va regular d'aquesta manera *a posteriori*.

També s'ha usat bases de dades com Aranzadi Westlaw i pàgines web per poder entendre millor determinats conceptes. Tot i tractar-se d'una institució regulada en set articles, hi ha una gran varietat de termes i d'informació sobre la mateixa. Mitjançant variada jurisprudència sobre la mateixa també s'ha pogut consolidar el significat de les seves característiques així com de la seva naturalesa, entre altres aspectes. A través d'aquesta varietat d'opinions entre la doctrina i els tribunals espanyols s'ha pogut aprofundir en la seva regulació i estudiar els diversos criteris sobre la mateixa, essent tots interessants.

És per això que aquest treball s'ha dividit en vuit parts. Es tractarà primer el naixement de la compensació econòmica i les seves diferències amb la seva regulació anterior. Seguidament, s'analitzaran els requisits necessaris per a la seva existència, així com l'equiparació dels casos on es pot trobar la mateixa, és a dir, no tan sols en els matrimonis en règim de separació de béns, per exemple, sinó també en les parelles estables. Tot seguit, es podrà observar la seva compatibilitat amb altres drets així com la forma de procedir al seu càlcul. Finalment, s'estudiarà quins són els aspectes processals que caracteritzen aquesta institució.

M'agradaria agrair la col·laboració i el suport ofert en la realització d'aquest treball a la nostra tutora, Rosa Barceló Compte. Sempre ha estat disposada a ajudar-nos a entendre qualsevol expressió d'aquest treball així com interessada en comentar cadascun dels aspectes que anaven sorgint.

1. Naixement de la compensació econòmica per raó de treball

L'any 1993 es va introduir una nova figura que va suposar un gir en el règim econòmic matrimonial de separació de béns. És l'anomenada compensació econòmica per raó de treball.

Aquesta figura fou presentada en l'article 23 del Decret legislatiu 1/1984, de 19 de juliol, pel qual s'aprova el Text Refós de la Compilació del Dret Civil de Catalunya (des d'ara CDCC)³ i en l'article 41 del Codi de Família⁴. La seva incorporació va venir causada per la Resolució 37/1978, de 27 de setembre, del Consell d'Europa. Actualment, es troba regulada en els articles 232-5 i següents del CCCat i la seva finalitat⁵, tal i com es reflecteix en la Sentència de l'Audiència Provincial (des d'ara SAP) Tarragona (Secció (des d'ara Secc) 1ª) 1/2014, de 5 de desembre, és equilibrar un perjudici patrimonial causat per l'activitat realitzada per un dels dos cònjuges, basada en la confiança, que es veu afectada per una finalització de la convivència de la parella. Aquesta activitat pot consistir en treballar per a la casa substancialment més que l'altre o en treballar per a l'altre sense retribució o amb una que sigui insuficient. Per tant, es manté la finalitat indemnitzadora del precepte 41 CF.

Aquesta institució va sorgir bàsicament per corregir aquest desequilibri⁶ que es genera entre les economies dels membres de la parella pel fet que un dugui a terme una activitat desinteressada que no genera excedents acumulables i en canvi l'altre sí que els creï mitjançant la realització d'una altra activitat. És a dir, s'intenta resoldre el desequilibri patrimonial creat per una situació passada viscuda durant la vigència del règim matrimonial⁷.

³ Catalunya. Decret legislatiu 1/1984, de 19 de juliol, pel qual s'aprova el Text Refós de la Compilació del Dret Civil de Catalunya. (DOGC, núm. 456, 27-7-1984, pàgs. 2205-2239)

⁴ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: Introducción. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàgs. 233 i ss.

⁵ BOSCH CAPDEVILA, Esteve; et al. *Codi Civil de Catalunya: Jurisprudència sistematitzada*. València: Tirant lo Blanch, 2015. Pàg 171.

⁶ SAP Barcelona (Secc 12ª) 219/2015, de 14 abril. JUR 2015\156839

⁷ SAP Barcelona (Secc 18ª), de 20 d'octubre del 2000. AC 2001\41

En el preàmbul⁸ de la Llei 25/2010, de 29 de juliol, que aprova el Llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família, es pot constatar els objectius de la compensació econòmica per raó de treball. Es segueixen unes línies fonamentades més en el principi de proporcionalitat i evitant esmentar l'enriquiment injust, fixant un màxim del 25 % en el repartiment de la diferència dels increments patrimonials obtinguts pels cònjuges durant el règim de separació de béns. Tot i així, es permet una quantitat superior en un supòsit que serà explicat en el punt 6 d'aquest treball.

Gràcies a la regulació d'aquesta figura s'ha limitat la discrecionalitat judicial i s'ha permès aclarir l'abast de l'autonomia dels cònjuges per poder pactar sobre aquesta compensació. És novetat que també sigui aplicada per mort d'un dels cònjuges si és el supervivent qui té el dret a la compensació, ja que també en aquests casos es finalitza la convivència entre ambdós cònjuges.

Tot i així, encara que s'ha obtingut una regulació més concreta i íntegra amb la regularització de la compensació en el CCCat, no s'ha aconseguit una doctrina uniforme en algunes qüestions⁹. El que no s'ha previst en la regulació d'aquesta Llei 25/2010 és la opció de què els dos consorts puguin crear excedents acumulables, on també podria ésser que un cònjuge pogués tenir dret a la compensació econòmica per la seva dedicació “substancialment superior” al treball domèstic.

Un aspecte important a emfatitzar és que s'ha evitat fixar percentatges i taules a fi que hi hagi una major llibertat per decretar la solució més justa segons el cas de què es tracti. És a dir, es pot resoldre un cas sobre la compensació segons un criteri subjectiu a les circumstàncies de la persona. Aquest aspecte serà concretat més detalladament en el punt 6 d'aquest treball.

⁸Preàmbul de la Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família. (DOGC, núm. 5686, 5-8-2010, pàgs. 61162-61260).

⁹ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. “La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 2.

Sí que és cert que, amb aquesta nova regulació, s'ha solucionat la regulació del Codi de Família, amb dos articles, mitjançant els set articles que estableix el CCCat¹⁰. La qüestió més difícil d'aclarir és el fonament de la figura i la seva naturalesa. Tal i com s'ha esmentat anteriorment, el Preàmbul de la Llei 25/2010 dirimeix aquests aspectes establint que el principal és pal·liar, en situacions de crisi matrimonial o per mort d'un dels cònjuges que provoquen l'extinció del règim, que un dels consorts esdevingui perjudicat econòmicament per la seva dedicació durant la vigència del règim al treball per a l'altre consort o a la casa dels cònjuges més que l'altre, encara que hi hagi o no sobrecontribució a les càrregues. S'abandona la pretensió que sí que es pretenia en l'article 41 del Codi de família, vigent fins a l'entrada en vigor de la Llei 25/2010, de substitució d'un enriquiment injust.

La compensació s'atorgarà si es compleixen uns requisits de treball domèstic "excessiu" o treball per a l'altre consort insuficientment remunerat o no remunerat, sempre i quan es generi un desequilibri patrimonial. El que s'intenta és un règim de participació.

En canvi, el que no s'exigeix és la culpabilitat o no del cònjuge beneficiat en relació a la crisi matrimonial. Aquest fet demostra que la institució de la compensació econòmica per raó de treball té un caràcter objectiu en el CCCat i no un caire subjectiu¹¹.

Tot seguit s'explicaran un seguit d'aspectes i trets característics d'aquesta institució. Es farà esment a jurisprudència per tal d'ajudar a concebre millor la seva naturalesa.

¹⁰ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 2.

¹¹ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàg. 244.

2. Diferències i contraposicions entre la regulació actual i l'anterior en el CF

Fins l'entrada en vigor de la regulació de la compensació econòmica per raó de treball en el CCCat en els preceptes 232-5 a 232-11, els articles 41 i 42 CF permetien atorgar aquesta institució però amb algunes diferències. Aquesta regulació en el CF es va estar aplicant durant els onze anys anteriors a l'entrada en vigor de la Llei 25/2010.

Tot seguit s'assenyalaran les diferències entre les dues regulacions, CF i CCCat, que al llarg d'aquest treball s'aniran explicant més detalladament. Algunes de les discrepàncies rellevants són les següents¹²:

1. Mentre que el CF no establia expressament que la institució s'apliqués al règim de separació de béns, encara que sistemàticament es pogués concloure així, l'article 232-5.1 CCCat ho afirma molt clarament quan declara que *<<en el règim de separació de béns, si un cònjuge ha treballat per a la casa substancialment més que l'altre...>>*.
2. Per altra banda, mentre que el CF només operava en aquells casos que cessava la convivència per separació judicial, divorci o nul·litat, el CCCat també inclou el cessament de la convivència i quan es produeix la mort del cònjuge que ha patit un increment superior patrimonial. L'article 232-5.1 CCCat estableix el següent: *<<...té dret a una compensació econòmica per aquesta dedicació sempre que en el moment de l'extinció del règim per separació, divorci, nul·litat o mort d'un dels cònjuges o, si escau, del cessament efectiu de la convivència,...>>*.
3. Els requisits necessaris són diferents. En el CF s'exigia que el consort que ho sol·licités hagués treballat per a la casa o per a l'altre cònjuge sense retribució o amb una retribució insuficient. En canvi, en el CCCat es necessita que hagi treballat per a la casa substancialment més que l'altre cònjuge o bé que hagi treballat per a l'altre sense retribució o amb una retribució insuficient. Per tant, en cas de treball per a la casa, no s'exigeix actualment la no retribució o la insuficiència de la mateixa ja que l'important és que hagi treballat "substancialment" més que l'altre cònjuge.

¹² NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàgs. 240 i ss.

4. Mentre que el CF requeria que hi hagués un enriquiment injust per part del consort amb més patrimoni, la Llei 25/2010 evita aquesta idea, tal i com estableix en el seu Preàmbul. Conseqüentment, s'atorgarà la compensació quan el cònjuge deutor de la mateixa hagi obtingut un increment patrimonial superior al que ha patit l'altre cònjuge durant el règim de convivència, sense fer esment a l'enriquiment injust¹³.
5. Els mètodes per a calcular el *quantum* i la seva fonamentació no eren clars en el CF així que es deixava un marge de discrecionalitat pel jutgador per a què decidís com determinar-ho. En contraposició, el CCCat conté un règim per a calcular el *quantum* molt semblant al que determina el règim de participació en els guanys. En el CCCat s'ha de valorar el patrimoni de cadascun dels consorts al finalitzar el règim de convivència i practicar unes deduccions que no esdevenen increments patrimonials compensables.
6. Pel que fa al mode de pagament, el CCCat inclou algunes novetats com la concreció de la justícia rogada, per petició de qualsevol de les parts o dels hereus del cònjuge deutor. Aquesta nova regulació permet al jutge acceptar que, en lloc del pagament en metàl·lic, es pugui realitzar amb béns del deutor. També és possible mitjançant l'article 232-8 CCCat la constitució d'una hipoteca per al pagament aplaçat.
7. Finalment, mentre que en el CF no hi ha especialitats processals per a la compensació econòmica, la Llei 25/2010 n'estableix en la seva Disposició Addicional 4^a. El règim matrimonial de separació de béns podrà gaudir d'un procés de divisió de béns en comú.

Considerem que s'ha avançat bastant en la regulació d'aquesta institució i, a més, de forma positiva. És així ja que, actualment, en el CCCat, els preceptes que la regulen són més clars i més concrets. Això possibilita més seguretat jurídica i no tant de marge de discrecionalitat per a l'operador jurídic, com és a l'hora de dur a terme el càlcul de la compensació econòmica, que serà comentat en el punt sis d'aquest treball.

També trobem adequat que s'hagi especificat expressament que es correspon a una institució generada per als supòsits en règim de separació de béns. És així ja que la seva finalitat, com s'ha mencionat anteriorment, és corregir el desequilibri econòmic que

¹³BAYO DELGADO, Joaquín. "Capítol II: Régimenes económicos matrimoniales". A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 695.

s'ha produït a causa de la dedicació d'un cònjuge a la casa més que l'altre o del treball per a l'altre consort sense remuneració o amb una insuficient. D'aquesta manera, s'ha generat un augment patrimonial superior per al cònjuge que no ha dut a terme aquesta dedicació tan forta, característica dels règims en separació de béns.

És convenient segons el nostre parer que s'hagi incorporat aquesta institució per als casos de mort del cònjuge "ric" i també en aquells supòsits on es produeix un cessament efectiu de la convivència. Aquesta incorporació és oportuna des del plantejament que el desequilibri patrimonial es pot haver ocasionat igualment, sense haver cap raonament just per excloure aquestes situacions d'aquesta regulació. És important emfatitzar que en aquestes dues circumstàncies, l'extinció "material" de la parella s'ha produït efectivament.

3. Condicions per a atorgar la compensació econòmica per raó de treball.

Els requisits per a poder establir aquesta figura són diversos en el CCCat. Actualment, com es comentarà *a posteriori* en el punt 4.1 d'aquest treball, s'ha prescindit de la referència a l'enriquiment injust i de la sobrecontribució a les despeses familiars, com així ho contempla el Preàmbul de la Llei 25/2010 quan tracta la finalitat de la compensació. Aquest Preàmbul¹⁴ estableix el següent: “*la nova regulació abandona tota referència a la compensació com a remei substitutori d'un enriquiment injust i prescindeix de la idea de sobrecontribució a les despeses familiars*”.

D'altra manera, s'estableixen altres requisits en l'article 232-5 CCCat. S'ha de tractar d'un règim matrimonial de separació de béns i hi ha d'haver un cònjuge amb un augment patrimonial mentre que l'altre consort ha de patir un menor increment del seu patrimoni. Això és causat perquè el consort amb el menor augment patrimonial ha treballat durant la vigència del règim per a la casa substancialment més que l'altre o bé per a l'altre consort sense obtenir una retribució o bé sense obtenir-ne una que sigui suficient.

3.1. L'enriquiment injust i la sobrecontribució a les despeses familiars

3.1.1. L'enriquiment injust

Tal i com estableix la SAP Barcelona (Secc 18^a) 778/2013, de 17 de desembre, la nova regulació del CCCat respecte a la compensació econòmica per raó de treball no es troba vinculada a l'enriquiment injust sinó que el que pretén és corregir la situació de desigualtat patrimonial que s'ha produït durant un règim matrimonial de separació de béns. Es tracta d'un supòsit on per causa de treballar un cònjuge per a la casa substancialment més que l'altre o bé haver treballat per a l'altre consort, pot estar perjudicat patrimonialment permetent, en canvi, que l'altre cònjuge pugui obtenir més beneficis¹⁵.

¹⁴ Preàmbul de la Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família. (DOGC, núm. 5686, 5-8-2010, pàgs. 61162-61260).

¹⁵ BOSCH CAPDEVILA, Esteve; *et al.* *Codi Civil de Catalunya: Jurisprudència sistematitzada*. València: Tirant lo Blanch, 2015. Pàg. 172.

Aquestes conseqüències són observades una vegada ha finalitzat el règim. Com s'explicarà més tard, és necessari per a què es doni la compensació que l'altre cònjuge hagi obtingut necessàriament un augment patrimonial superior.

Amb la nova compensació econòmica del CCCat, la quantia dependrà d'un criteri de proporcionalitat entre la capacitat d'estalviar, la dedicació en les despeses familiars i atenció a la família, de la durada i intensitat de les mateixes així com dels anys de convivència o del caràcter "substancial" o no del treball en la casa. També dependrà de si s'ha criat fills o altres membres de la família. Per tant, no es tracta actualment d'una figura propera a l'enriquiment injust sinó que té en compte molts altres pressupòsits necessaris per a la seva existència.

En contraposició a l'article 232-5 CCCat, el precepte 41 CF, existent per primera vegada el 1993 fins la Llei 25/2010, sí que exigia que hi hagués un enriquiment injust com a requisit per a la validesa de la compensació econòmica per raó del treball. En aquest article 41 CF no només es reclamava que hi hagués una desigualtat patrimonial entre els cònjuges sinó que a més a més havia d'haver un enriquiment injust. A més a més, seguint la línia del CF, tan sols s'indemnitzava la quantitat amb la qual s'havia enriquit injustament el consort "ric". Eren necessaris també la no retribució o una que esdevingués insuficient per haver treballat per a la casa o per a l'altre consort. Aquesta necessitat de què existeixi un enriquiment injust es pot trobar en la SAP Tarragona de 10 d'octubre del 2008¹⁶.

Sentències del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (des d'ara TSJC) que mostraven aquesta exigència necessària d'un enriquiment injust podrien ser, a mode d'exemple, la sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (des d'ara STSJC) de 19 de novembre de 2009¹⁷, que argumenta que l'autèntica *ratio* que reequilibra la situació obtinguda al finalitzar el

¹⁶ SAP Tarragona (Secc 1ª) 399/2008, de 10 d'octubre. JUR 2009\79975

¹⁷ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàgs. 247 i ss.

règim és l'enriquiment injust, o la STSJC de 31 d'octubre de 1998. Aquesta última sentència afirma que l'enriquiment injust d'un dels consorts és la base de la compensació econòmica.

Sentències a destacar del Tribunal Suprem (des d'ara TS)¹⁸ serien la sentència del Tribunal Suprem (a partir d'ara STS) 11 de desembre de 1992 o la STS 20 d'octubre de 1994, que van atorgar l'indemnització al cònjuge “pobre” fonamentant-se en l'enriquiment injust.

Com es pot comprovar, a causa d'aquesta fonamentació en l'enriquiment injust van sorgir els termes de cònjuge “ric” i “pobre”. Des del nostre punt de vista, però, actualment no tindrien gaire sentit a causa de l'abandonament d'aquest requisit d'enriquiment injust de l'altre cònjuge. Aquest abandonament de l'enriquiment injust queda reflectit, tal i com s'ha especificat *a priori*, en el Preàmbul de la Llei 25/2010.

Ja no es tracta que un consort quedi “ric” i l'altre per la seva dedicació a la casa o al treball per a l'altre consort esdevingui “pobre” sinó que, la diferència patrimonial entre ambdós, comportaria els termes de cònjuge “fort” i cònjuge “dèbil”, respectivament. No s'ha d'oblidar el sentit de la regulació de la compensació, el reequilibri econòmic entre els membres d'una parella que es trobava en règim de separació de béns (i les seves equiparacions, com el cas de les parelles estables, desenvolupades en el punt quatre d'aquest treball).

Aquest objectiu de reequilibri econòmic entre les prestacions o sacrifici de les parts també es contempla en altres figures del dret de família del CCCat com són la prestació compensatòria (233-14 CCCat¹⁹) o els pactes en previsió de futura ruptura (concretament, en l'article 231-20.5 CCCat²⁰).

¹⁸NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 247 i ss.

¹⁹ Article 233- 14.1 CCCat: “El cònjuge la situació econòmica del qual, com a conseqüència de la ruptura de la convivència, resulti més perjudicada té dret a sol·licitar en el primer procés matrimonial una prestació compensatòria que no excedeixi el nivell de vida de què gaudia durant el matrimoni ni el que pugui mantenir el cònjuge obligat al pagament, tenint en compte el dret d'aliments dels fills, que és prioritari. En cas de nul·litat del matrimoni, hi té dret el cònjuge de bona fe, en les mateixes circumstàncies”.

²⁰ Article 231-20.5 CCCat: “Els pactes en previsió de ruptura que en el moment en què se'n pretén el compliment siguin greument perjudicials per a un cònjuge no són eficaços si aquest acredita que han

Pel que fa a la prestació compensatòria, conté una naturalesa de realitzar un contrabançament de les situacions econòmiques de dos convivents perquè es trobin proporcionades. Es pot comprovar perquè aquesta serà gaudida pel convivent que resulti més perjudicat patrimonialment a causa de la ruptura de la convivència. Aquesta prestació no podrà ser superior al nivell de vida que ostentava durant el règim de convivència.

En relació als pactes en previsió de futura ruptura, si aquests en el seu moment d'eficàcia i compliment danyen greument a un consort, no seran d'aplicació si aquest consort prova que han succeït situacions importants que no es van conjecturar ni es podien tenir en compte en el moment en què es van acordar. És a dir, s'ha de demostrar que han succeït eventualitats sobrevingudes que trenquen l'equilibri contractual i que no podien ésser previstes en el moment d'atorgament del pacte.

Fins i tot en àmbit contractual es pretén obtenir aquest reequilibri, amb la rescissió per lesió, per exemple, en els preceptes 321 i següents (des d'ara ss.) de la CDCC, i, actualment, en el Projecte de Llibre VIè del Codi Civil de Catalunya (exemple articles 621-46 i 621-45 pel que fa a la regulació de l'avantatge injust, com a instrument de protecció de la part dèbil del contracte i de reequilibri de l'economia d'aquest).

Així doncs, constatem que el legislador català beu de les referències pròpies del *soft law* i cerca aquest equilibri econòmic de les prestacions de les parts en els diferents àmbits del dret. Els pressupòsits habituals d'asimetries negocials, propis del dret de consum i del dret contractual en general, s'observen també en contextos de dret de família i, també, en el dret de successions (article 431-14 d) Llei 10/2008²¹, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions)²².

sobrevingut circumstàncies rellevants que no es van preveure ni es podien raonablement preveure en el moment en què es van atorgar”.

²¹ Catalunya. Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. (DOGC, núm. 6282, 28-12-2012, pàgs. 63952-63953)

²² RUBIO GIMENO, Gemma, *Autorregulación de la crisis de pareja (Una aproximación desde el Derecho civil catalán)*, Madrid: Dykinson. 2014, pàgs. 67 i 68.

El TSJC va anar establint cada vegada més doctrina²³ afirmant que no calia un defecte remunerat sinó que únicament pel fet que hi havia un desequilibri ja era suficient per decretar un enriquiment injust. Es pot destacar en aquest àmbit la STSJC 27.4.2000²⁴ perquè no considera adequat que l'article 41 CF estableixi necessari que hi hagi enriquiment injust en el desequilibri patrimonial, tot argumentant que l'enriquiment injust és que un dels cònjuges quedi "ric" i l'altre "pobre" de manera injustificada. És a dir, mentre que en un principi doncs sí que era necessària la inclusió d'un enriquiment injust, finalment el TSJC va senyalar que l'enriquiment injust era inherent al desequilibri patrimonial i, per tant, ja no calia la seva menció en l'article 41 CF. Aquesta és la teoria implantada majoritàriament en la doctrina actual.

Per tant, encara que l'article 41 CF exigís expressament l'enriquiment injust, necessari al principi de la vigència d'aquest precepte, finalment, a partir de la interpretació del TSJC, la compensació econòmica per raó de treball es basa sobretot en un concepte de justícia- justícia commutativa, concepte d'Aristòtil - més que no en un enriquiment injust. El concepte de justícia el que ve a concloure és que un consort quedi "ric" i l'altre "pobre", perquè aquest últim ha treballat per a l'altre cònjuge o per a la casa i això considera el TSJC que no és una situació justa obtinguda a la finalització del règim.

Finalment, el CCCat, seguint les últimes tendències jurisprudencials del TSJC, directament no ha inclòs dins del seu articulat sobre la compensació econòmica que sigui necessari un enriquiment injust per a què aquesta pugui existir. Considerem que la no inclusió expressament de l'enriquiment injust com a requisit essencial per a la compensació econòmica és adequat a la finalitat de la mateixa ja que l'important és compensar el desequilibri patrimonial originat durant el règim matrimonial. Aquesta desigualtat es podrà comprovar amb el fet que un cònjuge hagi obtingut un augment

²³ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 5.

²⁴ STSJC (Sala Civil i Penal) 8/2000, de 27 d'abril. RJ 2000\4125

patrimonial superior en el moment de finalització del règim o convivència (tot i que també s'han de complir els altres requisits que estableix l'article 232-5 CCCat).

Tot i així, opinem que, tàcitament, es fa referència a aquest enriquiment injust considerant *iuris et de iure* que ja es troba incorporat en la desigualtat patrimonial que gaudeixen els consorts en la finalització del règim. Per tant, encara que no es trobi mencionat en l'articulat creiem que, indirectament, sí que s'atorga la compensació econòmica perquè amb el desequilibri patrimonial entre els consorts s'està originant un enriquiment injust per a un cònjuge, implícit en aquest desajustament econòmic. Almenys, des del nostre parer, no es vincula directament l'enriquiment injust amb un supòsit de "càstig" d'haver d'atorgar la compensació econòmica sinó que es troba vinculat a aquesta desproporció patrimonial.

Actualment, el fonament de la compensació no és l'enriquiment injust, doncs, sinó la desigualtat en els guanys²⁵. Aquesta desproporció entre els cònjuges, mitjançant la compensació permetrà que el cònjuge creditor de la mateixa pugui participar en els beneficis que ha obtingut de més el cònjuge deutor de la figura²⁶. Així, el CCCat conté una presumpció *iuris et de iure* d'enriquiment injust per a tots els supòsits de diferències en els guanys obtinguts, sempre que es compleixin les condicions exigides en el precepte 232-5 CCCat²⁷. És a dir²⁸, la regulació en el CCCat intenta presumir *iuris et de iure* que sempre que es compleixi l'article 232-5 del mateix cos normatiu és perquè el cònjuge que ha obtingut més guanys els ha pogut obtenir injustament gràcies a la liberalitat del cònjuge dèbil i la relació de confiança

²⁵ GINEBRA MOLINS, M.Esperança. "Compensació per raó de treball en cas d'extinció del règim per mort: aspectes familiars i successoris", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàgs. 3 i ss.

²⁶ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit.loc.cit. pàgs. 247 i ss.

²⁷ BAYO DELGADO, Joaquín. "Capítol II: Régimenes económicos matrimoniales". A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 697.

²⁸ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit.loc.cit. pàgs. 247 i ss.

que els uneix. Això significa que, sense aquesta dedicació del consort “dèbil” i la relació de confiança que els uneix, que és la que ha possibilitat aquest treball, l’altre cònjuge no hagués pogut aconseguir aquest increment patrimonial superior.

Dins la línia jurisprudencial que defensa aquesta tesi es podria incloure la STSJC número (des d’ara nº) 8/2000, de 27 d’abril²⁹, que declara que l’incís sobre l’enriquiment injust de l’article 41 CF és pertorbador i que simplement amb el desequilibri patrimonial que s’obté durant el règim ja es pot afirmar que hi ha un enriquiment injust. Una altra resolució seguint el mateix plantejament del TSJC seria la STSJC nº 57/2015, de 20 de juliol³⁰. Aquesta última resolució esmentada, per a determinar la quantia indemnitzatòria de la compensació per raó de treball, no té en compte l’enriquiment injust. En l’àmbit provincial podria emfatitzar-se la SAP Lleida de 17 de juliol de 2014³¹.

3.1.2. La sobrecontribució a les despeses familiars

Abans de fer referència a per què el CCCat en el seu article 232-5 no utilitza aquest terme, és important saber que l’article 231-6 del mateix cos normatiu determina que una forma de contribució a les despeses familiars és l’aportació al treball domèstic.

Focalitzant la situació en el CF, en relació amb el seu precepte 5.1, la major part de la doctrina anterior estava conforme en què tots dos consorts havien de participar contribuint en les despeses familiars i el treball no retribuït per a la casa o per a l’altre cònjuge consistia una forma de contribuir a aquelles despeses³². Com a conseqüència d’aquest article, anteriorment s’estava d’acord, doncs, que per comprovar segons l’article 41 CF si hi havia enriquiment injustificat, a causa de la seva estreta relació amb les contribucions a les despeses familiars, s’havia de saber si el treball no

²⁹ STSJC (Sala Civil i Penal) 8/2000, de 27 d’abril. RJ 2000\4125

³⁰ STSJC (Sala Civil i Penal, Secc 1ª) 57/2015, de 20 de juliol. RJ 2015\4632

³¹ SAP Lleida (Secc 2ª) 343/2014, de 17 de juliol. JUR 2014\235981.

³² BOSCH CAPDEVILA, Esteve. “La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 6.

retribuït era el que es requeria per a les contribucions necessàries familiars que havia de fer el cònjuge o bé no es corresponia amb les mateixes.

Aquesta concepció és la que va originar la pretensió de què només esdevingués compensable aquell treball domèstic que fos una sobrecontribució de les càrregues familiars, és a dir, que sobrepassés les càrregues necessàries que havia de fer cada consort per a col·laborar en les despeses familiars. Així doncs, la quantia de la compensació es basava en aquest excedent de participació en les despeses.

Sortint d'aquesta percepció, el TSJC, tal i com s'ha comentat anteriorment, proclama que l'enriquiment injust està vinculat amb el desequilibri patrimonial i no amb la mesura de contribució a les despeses familiars. Així doncs, el CCCat quan tracta la compensació econòmica per raó de treball segueix aquesta opinió del TSJC i és per això que no requereix de la sobrecontribució a les càrregues familiars per a què pugui sorgir aquesta figura.

Per tant, la compensació actualment esdevindrà si es compleixen els requisits de l'article 232-5 CCCat independentment de si el cònjuge que l'ha de rebre ha actuat seguint les càrregues necessàries per a les despeses familiars a què es veu obligat pel mateix CCCat o bé ha contribuït més del que se li exigia. Com estableix el Preàmbul, es "prescindeix de la idea de sobrecontribució a les despeses familiars".

Aquesta abstenció de la sobrecontribució esmentada provoca que, sempre que es compleixin els requisits, tant si la persona que ha contribuït al treball per a la casa com per al cònjuge ha actuat conforme a les càrregues que havia de complir o bé ho ha sobrepassat o, en canvi, ha contribuït menys del que es requeria, podrà rebre la compensació econòmica per raó del treball perfectament.

Una sentència³³ molt recent d'aquesta línia és la STSJC n° 57/2015, de 20 de juliol. Aquesta resolució judicial concreta que, per a determinar la procedència de la compensació econòmica per raó de treball, no es té en compte ni l'enriquiment injust ni la sobrecontribució a les despeses familiars. Aquesta línia jurisprudencial del TSJC també es pot comprovar en

³³ STSJC (Sala Civil i Penal, Secc 1ª) 57/2015, de 20 de juliol. RJ 2015\4632

la STSJC de 20 de juliol del 2015³⁴. Aquest fet és conseqüència d'un sistema més objectiu provinent del Preàmbul de la Llei 25/2010 que acredita que si el cònjuge demostra que ha treballat per a la casa substancialment més que l'altre o bé ha treballat per a l'altre sense retribució o amb una que fos insuficient, podrà optar a la compensació econòmica quan s'extingeixi el règim per separació, divorci, nul·litat del matrimoni, mort de l'altre cònjuge o bé pel cessament efectiu de la convivència, únicament si l'altre consort ha patit un augment patrimonial. Per tant, no s'exigeix aquesta sobrecontribució per tal que pugui existir la compensació. En aquests casos l'important és sobretot el desequilibri entre les masses patrimonials dels cònjuges una vegada finalitzat el règim.

Per tant, a causa de què la quantia de la compensació no es basa en què el treball domèstic es correspongui o no amb la contribució a les càrregues familiars, es poden originar situacions on exactament el mateix treball domèstic realitzat per dos consorts diferents pot generar una compensació diferent en ambdós casos. Sí que es té en compte la durada i intensitat de la dedicació però sobretot es té en compte la diferència entre l'augment patrimonial³⁵.

3.2. *Treball per a la casa o treball per a l'altre cònjuge*

L'article 232-5 CCCat requereix o bé que s'hagi treballat per a la casa substancialment més que l'altre o bé que el consort hagi treballat per a l'altre cònjuge sense retribució o amb una que sigui insuficient. En tot cas, sempre ha d'haver, en l'extinció del règim per separació, divorci, nul·litat, mort d'un dels cònjuges o cessament efectiu de la convivència, un augment patrimonial superior per a l'altre cònjuge que no ha dut a terme aquesta dedicació.

³⁴ STSJC (Sala Civil i Penal, Secc 1ª) 57/2015, de 20 de juliol. RJ 2015\4632

³⁵ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 7.

3.2.1. Treball per a la casa

El treball per a la casa ha estat definit per l'Audiència Provincial de Tarragona³⁶ com aquella activitat domèstica i cura dels fills i altres familiars. No és necessari que es tracti d'un treball en exclusiva, és a dir, que el cònjuge que ho realitzi podrà dur a terme altres activitats. Tampoc es rebutja l'ajuda externa o de l'altre consort per a la dedicació a la casa i als fills.

3.2.1.1. Treball realitzat substancialment més que l'altre

Aquesta dedicació a la casa i als fills el que sí que requereix és que sigui substancialment superior a la de l'altre cònjuge. Primerament, s'ha de partir de l'article 231-6 CCCat. Aquest precepte estableix que els cònjuges han de contribuir a les despeses familiars de la manera que pactin. Justament l'aportació al treball domèstic és un mode per a contribuir a les despeses familiars.

En contraposició a l'article 41 CF, en l'article 232-5 CCCat ja no és necessari que el treball per a la casa estigui retribuït o retribuït de manera insuficient³⁷. Tampoc es troba condicionada l'activitat a què esdevingui, com s'ha explicat anteriorment, una sobrecontribució a les despeses familiars.

Una part doctrinal argumenta que, ja que segons l'article 231-6 CCCat els dos consorts tenen la obligació de contribuir en les càrregues familiars, si el treball domèstic es realitza en la proporció exigida per a cobrir els deures de contribució de l'article 231-6 esmentat, no hauria de ser compensable per a l'article 232-5 CCCat³⁸.

Encara que una part de la doctrina segueixi aquest plantejament, el CCCat realitza un gir sobre aquesta línia. El CCCat afirma que el treball domèstic pot servir per contribuir a les despeses familiars tal i com senyala l'article 231-6 CCCat però, a la vegada, també és

³⁶ SAP Tarragona (Secc 1) 206/2014, de 14 de març.

³⁷ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 8.

³⁸ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 9.

compensable per a la compensació econòmica per raó del treball. Això és així ja que aquesta figura no es troba basada en un enriquiment injust sinó en corregir una situació de desigualtat patrimonial on un dels consorts ha treballat per a la casa substancialment més que l'altre o a treballat per a l'altre sense una retribució o una que esdevingui insuficient³⁹.

Així ho argumenta la STSJC de 21 d'octubre del 2002⁴⁰ quan declara que, sols per la dedicació que fa un cònjuge a la casa i les renúncies que duu a terme per a treballar fora d'aquesta, això suposa que l'altre cònjuge s'enriqueixi perquè la casa i, en el seu cas els fills, es troben cuidats.

Si el cònjuge que ha dut a terme la dedicació a la casa substancialment més que l'altre obté un augment patrimonial inferior al seu consort, tindrà dret a la compensació. Això és així encara que el seu consort hagi pagat sempre totes les altres despeses. L'única possibilitat que tindria l'altre cònjuge per a no pagar la compensació seria que realitzés treball domèstic per a la casa en la mateixa dedicació que l'altre cònjuge (o treballés per a l'altre cònjuge en la mateixa proporció sense retribució o amb una que fos insuficient). Si no, a més per exemple de treballar fora de casa, encara que es dediqués a la cura dels fills, hauria de pagar la compensació al seu cònjuge si, en proporció, aquell treballés de manera substancialment superior, en aquest cas, per a la casa. Això és conseqüència de què el consort "fort", és a dir, el que no ha treballat tant en proporció, obtindrà un increment patrimonial superior.

³⁹ BAYO DELGADO, Joaquín. "Capítol II: Regímenes económicos matrimoniales". A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 695.

⁴⁰ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàg. 251.

De totes maneres, realitzar una comparació entre les proporcions treballes domèsticament pels dos cònjuges és un aspecte difícil de demostrar i comprovar. S'hauria de valorar un seguit d'aspectes on, moltes vegades, els únics testimonis que es podrien usar són els mateixos cònjuges⁴¹.

Aquesta contribució mitjançant el treball domèstic no és preceptiva que es faci personalment⁴². Si un cònjuge ha contractat o encarregat a una persona la realització de les tasques, aquestes computaran com si les hagués realitzat el propi consort. Hi ha una sentència del TSJC⁴³ del 21 d'octubre de 2002 que destaca en aquest aspecte⁴⁴. Aquesta resolució atorga una compensació econòmica per a la ex-cònjuge, amb experiència en l'àmbit laboral i que havia delegat la major part de les feines domèstiques a altres persones. Així es pot comprovar com aquestes tasques es computen com si la mateixa cònjuge les hagués efectuat.

El CCCat senyala que, per a poder gaudir de la compensació econòmica per raó de treball, el cònjuge ha d'haver treballat de manera substancialment superior respecte a l'altre consort⁴⁵. Caldria determinar què s'entén per "substancialment". Si treballar en termes iguals es pot fixar en 50 % per a cada consort, la substancialitat es podria concretar en un 65-35 o 70-30 % aproximadament⁴⁶.

⁴¹ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 10.

⁴² *Ibidem*, pàg. 10.

⁴³ STSJC (Sala Civil i Penal) 32/2002, de 21 d'octubre. RJ 2003\698

⁴⁴ RUBIO GIMENO, Gemma, *Autorregulación de la crisis de pareja (Una aproximación desde el Derecho civil catalán)*, Madrid: Dykinson. 2014, pàg. 116.

⁴⁵ SAP Barcelona (Secc 12ª) 219/2015, de 14 d'abril. JUR 2015\156839

SAP Lleida (Secc 2ª) 343/2014, de 17 de juliol. JUR 2014\235981

⁴⁶ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 10.

El problema augmenta per determinar el que l'article 232-5.4 CCCat nomena "notablement superior"⁴⁷. Si el cònjuge ha treballat de manera "notablement superior", es permet al jutge que augmenti el 25% de la diferència dels increments patrimonials entre els cònjuges. Aquí es pot observar que es requereix una diferència quantitativa rellevant. "Notablement superior" s'hauria de fixar al menys en un 80% (per al cònjuge "dèbil") i 20% (per al cònjuge "fort") si tenim en compte el que es requereix per a què sigui únicament "substancialment" superior.

3.2.1.2. Increment patrimonial superior

A més a més del necessari treball per part del cònjuge "pobre" substancialment superior al treball que efectui l'altre cònjuge, el CCCat requereix d'una altra condició per a que pugui sorgir la compensació econòmica per raó de treball. Així ho concreta el precepte 232-5 CCCat quan proclama com imprescindible que el consort "fort" hagi obtingut un increment patrimonial superior.

Aquest increment patrimonial superior té per conseqüència que el consort que ha treballat substancialment més per a la casa hagi obtingut un augment patrimonial inferior durant la vigència del règim matrimonial. Aquest desequilibri patrimonial entre els cònjuges és un dels fonaments de la compensació i és indispensable perquè es considera que prové d'aquest desajustament de proporcions de treball entre els cònjuges.

Per tant, si el cònjuge que ha treballat substancialment més que l'altre per a la casa o ha treballat per a l'altre consort sense retribució o amb una que sigui insuficient no ha obtingut un augment patrimonial inferior que l'altre cònjuge, no tindrà dret a rebre aquesta institució econòmica. La no obtenció d'aquest dret ve generada

⁴⁷ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàgs. 244 i ss.

perquè no es compleixen totes les circumstàncies que reivindica el precepte 232-5 CCCat.

Tot i així, ja s'ha esmentat en els apartats anteriors que no és necessària l'exigència expressa d'un enriquiment injust dins d'aquesta desigualtat patrimonial originada entre els cònjuges. El fet de no requerir aquesta condició té el seu origen en què el consort “fort” haurà de pagar les despeses domèstiques⁴⁸.

El que és rellevant a l'hora d'atorgar aquesta figura és que el cònjuge deutor de la compensació econòmica per raó de treball hagi obtingut un increment patrimonial superior al de l'altre consort al finalitzar el règim o la convivència entre ells. Per tant, no és important el valor patrimonial que ostentaven els cònjuges abans de formar part del règim de separació de béns sinó la vàlua de l'augment patrimonial que han patit durant el mateix⁴⁹. Es poden donar situacions diverses com, per exemple, que el cònjuge creditor de la compensació econòmica tingui un valor patrimonial superior a l'altre consort però, en canvi, tingui dret a la compensació perquè durant la convivència ha experimentat un augment inferior en termes patrimonials respecte l'altre cònjuge. Es permet llavors que se li atorgui la compensació si es compleixen els requisits de l'article 232-5 CCCat, ja que es considera que aquest increment no tant alt que ha obtingut el cònjuge “dèbil” és fruit de la seva dedicació als treballs domèstics o realitzats per a l'altre cònjuge.

És per això que sentències com la SAP Barcelona (Secc 12^a), 228/2014, de 27 de març, la SAP Barcelona (Secc 12^a) 251/2012, de 5 d'abril⁵⁰ o bé la STSJC de 20 de juliol del 2015⁵¹ exigeixen que, per

⁴⁸ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. “La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàgs. 10 i 11.

⁴⁹ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. “La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 11.

⁵⁰ BOSCH CAPDEVILA, Esteve; *et al.* *Codi Civil de Catalunya: Jurisprudència sistematitzada*. València: Tirant lo Blanch, 2015. Pàg. 173.

poder atorgar la compensació econòmica per raó del treball, la demandant acompanyi una proposta d'inventari on s'incloguin els actius patrimonials d'un i de l'altre consort en el moment de contraure matrimoni, per tant, a l'inici del règim de la convivència. També s'hauran d'incorporar els actius patrimonials, doncs, corresponents al moment de la ruptura, és a dir, quan finalitzi aquest règim. Aquesta formalitat es realitza per poder comprovar si hi ha hagut un increment patrimonial superior per part del consort deutor de la compensació. El cònjuge creditor de la mateixa haurà hagut d'acreditar el treball efectiu per a la casa o per al marit o muller.

La disposició addicional tercera de la Llei 25/2010 és la que preveu aquesta proposta d'inventari. En aquesta proposta, tal i com senyala la SAP Girona (Secc 2) 299/2013, de 18 de novembre, s'haurà d'especificar els béns propis com el de l'altre consort i la seva vàlua, així com la documentació patrimonial important. També preveu que si les parts no han pogut tenir accés a la informació important per a basar les seves pretensions, podran sol·licitar a l'autoritat judicial que l'obtingui usant els mitjans dels que disposi. Aquesta sol·licitud, però, sempre haurà de ser abans de la vista.

Finalment, aquesta disposició estableix que per adquirir el crèdit de participació o per liquidar els règims econòmics matrimonials de comunitat, s'haurà de seguir el procediment dels articles 806 a 811 de la Llei de l'Estat 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil.

Sortint d'aquest àmbit jurisprudencial explicat, seria convenient emfatitzar que, en els termes de què és necessari un increment patrimonial superior per part del cònjuge deutor de la compensació, es podran trobar supòsits on un cònjuge que ha treballat per a l'altre sense retribució o amb una retribució insuficient o bé ha treballat substancialment més que l'altre consort per a la casa no tindrà dret a rebre aquesta figura. Aquesta conseqüència es veurà causada perquè l'altre cònjuge no ha obtingut un increment patrimonial superior, és a

⁵¹ STSJC (Sala Civil i Penal, Secc 1ª) 57/2015, de 20 de juliol. RJ 2015\4632

dir, haurà estat igual o inferior. Aquests són els casos que es poden originar en situacions⁵² com quan els dos cònjuges treballen i justament qui ha treballat substancialment més per a la casa és qui ha obtingut l'increment patrimonial superior. Això sí, sempre que es parla d'augment patrimonial, la regla general és que és aquell originat tan sols a causa del treball o activitat dels cònjuges.

3.2.2. Treball per a l'altre cònjuge

Enlloc d'un treball per a la casa substancialment superior al realitzat per l'altre cònjuge, una altra manera de poder obtenir la compensació econòmica per raó de treball és treballant per a l'altre consorci. Així ho determina l'article 232-5 CCCat en el seu apartat segon.

Aquest canvi d'activitat, però, no impedeix que s'hagin de complir els altres requisits de l'article 232-5.1 CCCat. És a dir, s'ha de tractar igualment d'un règim de separació de béns. Igualment, en el moment de l'extinció del règim per separació, divorci, nul·litat o mort d'un dels cònjuges o, si s'escau, del cessament efectiu de la convivència, l'altre cònjuge, és a dir, el cònjuge pel qual s'ha treballat sense retribució o amb una retribució insuficient, ha d'haver obtingut un increment patrimonial superior.

3.2.2.1. El treball per a l'altre cònjuge com a possibilitat per obtenir la compensació econòmica

Com ja s'ha comentat, hi ha dues activitats possibles per poder obtenir la compensació econòmica, si es compleixen els altres requisits (232-5 CCCat). Aquestes dues activitats serien el treball domèstic, que en aquest cas es demanaria treballar per a la casa substancialment més que l'altre cònjuge, o el treball per a l'altre cònjuge. Molts autors es qüestionen perquè s'han equiparat les dues accions per tal de tenir dret a aquesta institució, ja que gaudeixen de naturaleses diferents.

⁵² BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 11.

Per una banda, el treball domèstic és innat al matrimoni ja que és un dels deures conjugals que estableix el precepte 231-2.2 CCCat⁵³. Per altra banda, treballar per a l'altre cònjuge no es tracta d'un aspecte inherent al matrimoni ja que hi pot haver matrimonis on no es doni aquesta situació. Es tracta d'un aspecte concurrent.

No és la primera vegada que treball domèstic i treball per a l'altre cònjuge s'equiparen per a poder obtenir la compensació econòmica. Aquesta relació ja es trobava en el precepte 41 CF. L'explicació a aquesta equiparació es basava en què tant el treball domèstic com el treball "laboral" per a l'altre consort eren dues maneres de poder participar en la contribució a les despeses familiars⁵⁴. L'article 5.1 CF establí que els cònjuges podien contribuir a les despeses familiars tant amb l'aportació pròpia al treball domèstic com amb la seva cooperació personal o professional no retribuïda o amb retribució insuficient en l'activitat professional o empresarial de l'altre cònjuge.

Aquesta regulació del CF que equiparava el treball domèstic amb el treball "laboral" per a l'altre consort es trobava basada en l'enriquiment injust que suposava la sobrecontribució a les despeses familiars. Tal i com ja s'ha comentat, la nova regulació de la compensació en el Llibre Segon del CCCat no es troba fonamentada ni en l'enriquiment injust ni en la sobrecontribució a les despeses familiars, així que no segueix aquest argument per poder equiparar les dues situacions de treball. A més a més, una altra diferència en aquest aspecte és que el CCCat no defineix el treball per a l'altre consort

⁵³ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 12.

⁵⁴ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 12.

com una contribució a les despeses familiars (article 231-6.1 CCCat)⁵⁵.

El CCCat equipara les dues situacions de treball tot argumentant que, mitjançant el treball d'un dels cònjuges per a l'altre, recordant que es tracta d'un treball no remunerat o amb una remuneració insuficient, aquest altre consort pot obtenir més beneficis. El CCCat es proposa corregir un règim de separació de béns on actualment el cònjuge que duu a terme aquest treball "laboral" pugui participar en els guanys obtinguts per l'altre consort gràcies a aquest treball.

La idea d'aquest treball sense remuneració o amb una remuneració insuficient presumeix un objectiu d'implantar una convivència matrimonial amb uns interessos comuns. Es tracta de formar un règim (especial), segons defineix el legislador, de participació en els guanys a través de la compensació econòmica, sense deixar de ser un règim de separació de béns⁵⁶. Aquesta no retribució o retribució insuficient és essencial per poder obtenir la compensació econòmica. Primerament, caldria accentuar què s'entén per remuneració insuficient. Doncs bé, es podria considerar aquesta quan, comparant-la amb la remuneració que marca el mercat, la rebuda pel cònjuge és inferior⁵⁷.

Això sí, és fonamental que el treball dut a terme pel consort creditor de la compensació s'hagi efectuat per a l'altre cònjuge, esdevenint impracticable l'atorgament d'aquesta figura en cas de treball realitzat per a qualsevol altra persona, sempre i quan no es generin rendiments per a l'altre cònjuge, consort "fort" . Així ho

⁵⁵ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 12.

⁵⁶ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 13.

⁵⁷ BAYO DELGADO, Joaquín. "Capítol II: Régimenes económicos matrimoniales". A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 697.

argumenta la SAP Lleida de 14 de febrer del 2006⁵⁸. En aquesta resolució judicial, el treball pel consort que reclamava la compensació va ser efectuat per al seu sogre però, com aquest no va originar beneficis per a la seva dona, no es podia computar per a obtenir la compensació econòmica⁵⁹.

Aquesta rellevància es pot comprovar amb un exemple. Imaginem que un cònjuge (cònjuge “pobre”) ha treballat per un valor de 5 per al seu marit, i el seu marit ha obtingut un augment patrimonial per un valor de 50 més que el cònjuge pobre. Només tindrà dret, el cònjuge pobre, a rebre la compensació en el cas que no hagi estat retribuït o bé amb una retribució insuficient (inferior al valor de 50) per a la realització del seu treball realitzat, que té un valor de 5. Si ha estat remunerat adequadament (pel valor de 50), aleshores no tindrà dret a rebre aquesta figura.

En el supòsit que sí que pogués optar per la compensació perquè no hagués obtingut cap remuneració o bé una que fos insuficient, aleshores s’aplicaria el que estableix l’article 232-5 CCCat en el seu apartat quart establint un límit màxim del 25 % de la diferència entre els increments dels patrimonis entre els cònjuges. Si el cònjuge creditor demostrés que la contribució ha estat notablement superior, l’autoritat judicial podria incrementar aquesta quantia. Per tant, el càlcul de la compensació es duu a terme segons la diferència entre l’increment patrimonial dels cònjuges i no pel defecte retributiu generat⁶⁰.

Aquest aspecte sobre la possibilitat que té el cònjuge de poder obtenir la compensació econòmica per raó del treball segons la retribució que s’hagi obtingut es troba motivat de la següent manera.

⁵⁸ SAP Lleida (Secc 1ª) 15/2006, de 14 de febrero. JUR 2006\134231

⁵⁹ BAYO DELGADO, Joaquín. “Capítol II: Régimenes económicos matrimoniales”. A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 700.

⁶⁰ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. “La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 13.

Per una part, quan el consort obté la retribució que podria obtenir qualsevol altre treballador, és a dir, una retribució adequada i suficient, aleshores, en realitat, no se l'està retribuïnt en qualitat de cònjuge sinó de treballador. Per altra part, si el cònjuge no gaudeix d'una retribució o bé en rep una insuficient, aleshores aquí no se l'està remunerant pel treball realitzat en qualitat de treballador sinó com a consort, és a dir, que aquesta retribució insuficient o no retribució té el seu perquè en què forma part de la relació matrimonial⁶¹. En aquest cas, si el cònjuge "treballador" no fos cònjuge de qui li remunera, no acceptaria aquesta retribució ja que no tindria els interessos familiars d'un treball comú matrimonial. Hi ha hagut doctrina important, com en el cas de BOSCH CAPDEVILA⁶², que considera en aquest últim cas explicat al cònjuge que treballa per a l'altre com a "soci" i no com a treballador, doncs, de l'altre consort.

Aquest plantejament del CCCat ha deixat de considerar el consort com un col·laborador incondicional (STSJC de 21 d'octubre de l'any 2002)⁶³. Això significa que la contribució del cònjuge és superior a qualsevol feina que pugui realitzar un assalariat qualsevol. És per això que el cònjuge que duu a terme aquesta feina per a l'altre consort hauria de ser compensat.

Fins i tot abans de la regulació en la Llei 25/2010, sentències com STSJC de 27 d'abril de l'any 2000 o la STSJC de 19 de gener del 2004 ja argumentaven que si un consort treballava per a l'altre sense retribució o amb una que fos insuficient, havia de rebre una

⁶¹ *Ibidem*, pàg. 14.

⁶² BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 14.

⁶³ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàg. 251.

indemnització⁶⁴. El supòsit que es plantejava en aquesta segona resolució tractava d'un marit que treballava per a la seva dona però amb un salari adequat. Com ja s'ha comentat, per tal de poder atorgar la compensació s'ha de rebre una retribució insuficient o bé no rebre'n cap. Com en aquest cas l'home rebia d'un salari adequat pel seu treball, no se li va concedir el dret a rebre la compensació (en aquell moment era vigent l'article 41 CF, però els termes conceptuals de no retribució o una que esdevingui insuficient encara són necessaris així que es podria aplicar el mateix en aquest supòsit mitjançant la regulació establerta pel CCCat).

3.3. *Supòsit en cas de mort de l'altre cònjuge*

L'article 232-5.5 CCCat, com ja s'ha comentat, permet que un dels casos on pugui sorgir la compensació econòmica per raó de treball esdevingui quan el cònjuge mort és el consort deutor de la mateixa. Aquest fet no permet que s'atorgui la mateixa sense complir les altres condicions que marca el precepte 232-5 CCCat. Aquests requisits fan referència a que un cònjuge hagi treballat per a l'altre sense retribució o amb una retribució que esdevingui insuficient o bé que s'hagi treballat substancialment més que l'altre per a la casa.

En aquest sentit, en quant a les últimes exigències esmentades, es podria aplicar el mateix que si s'hagués atorgat la compensació econòmica per raó de nul·litat matrimonial, separació, divorci o cessament efectiu de la convivència. És necessari que el cònjuge mort, però, hagi obtingut un increment patrimonial superior també en el moment de finalització del règim de convivència.

Cal recalcar que això comporta una gran diferència amb el CF, on no es podia reclamar la compensació econòmica per raó de treball en aquests supòsits⁶⁵. El CF, doncs, no ho permetia en casos de mort. El cònjuge dèbil tan

⁶⁴ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón... op.cit.loc.cit.* pàg. 251.

⁶⁵ BAYO DELGADO, Joaquín. "Capítol II: Régimenes económicos matrimoniales". A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 699.

sols podia sol·licitar la compensació en casos de divorci, separació judicial o nul·litat matrimonial.

La regulació del CF quant a la compensació en cas de mort pot semblar injusta en el sentit de què no se li atorgui la mateixa al consort “dèbil” que compleix els requisits i que, a més a més, ha continuat amb la seva parella fins al moment de la seva mort⁶⁶. Doncs, tot i així, hi ha una argumentació que es pot concedir a aquesta manca d’adjudicació de la compensació en casos de mort del CF. S’entén que el treball del consort “dèbil” (per a la casa o per a l’altre cònjuge) no s’ha vist impedit a causa de què el matrimoni ha perdurat fins el màxim temps factible, és a dir, fins al moment de la mort d’un dels cònjuges⁶⁷.

Actualment, el cònjuge supervivent “dèbil” pot reclamar la compensació com a dret personalíssim en els supòsits de mort. Els drets personalíssims són aquells estretament vinculats a la persona, és a dir, que no poden separar-se d’ella durant la seva existència⁶⁸. Si es tracta d’un dret personalíssim, si el supervivent hagués pogut reclamar la compensació però finalment no ho instés i es morís sense reivindicar-la i aconseguir una sentència ferma⁶⁹ que li atorgués aquest dret, llavors els hereus ja no tindran el dret a instar-ho⁷⁰. Per tant, és el supervivent qui haurà d’escollir si reclamar el dret a la compensació o bé no exigir-lo, generant un tret que es podria considerar com discordant de les regles

⁶⁶ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàg. 254.

⁶⁷ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón... op.cit.loc.cit.* pàg. 255.

⁶⁸ La Guía. *Derechos personalísimos [en línia]*. 1 de maig del 2009 [data de consulta: 16-03-2016]. [Accés gratuït]. <http://derecho.laguia2000.com/parte-general/derechos-personalisimos> (recurs electrònic)

⁶⁹ BAYO DELGADO, Joaquín. “Capítol II: Régimenes económicos matrimoniales”. A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 699.

⁷⁰ GINEBRA MOLINS, M.Esperança. “Compensació per raó de treball en cas d’extinció del règim per mort: aspectes familiars i successoris”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 4.

liquidatòries⁷¹. El caire personalíssim de la compensació no només coincideix en els casos de mort sinó que és una propietat inherent de la institució, tal i com exposa el precepte 232-11 CCCat⁷².

Doncs bé, el consort supervivent tindrà dret a reclamar la compensació quan, amb els drets que el cònjuge causant li ha atribuït, no es cobreixi l'import que li correspondria de la compensació. Aquest valor atribuït ha de tenir en compte tant el que es pugui rebre per successió voluntària o en previsió de la seva mort com per successió intestada.

Sí que és cert que, en qualsevol supòsit de compensació econòmica, tal i com estableix l'article 232-6.2 CCCat, les atribucions patrimonials que el cònjuge deutor hagi fet al consort creditor durant la vigència del règim s'imputen a la compensació econòmica. Aquestes atribucions es valoren en el moment que finalitza el règim de convivència.

Tot i així, només és en els casos de mort on el precepte 232-5.5 CCCat determina el que ja s'ha afirmat anteriorment de què els drets que el cònjuge deutor (consort que esdevé el causant) de la compensació econòmica hagi assignat al consort creditor de la mateixa tant en successió voluntària o en previsió de la seva mort o bé els que se li puguin entregar en successió intestada, reduiran la quantitat de la compensació i fins i tot poden suposar que aquesta no existeixi⁷³. És a dir, la compensació econòmica no existirà si amb aquests drets es cobreix l'import que li pertocaria al cònjuge "dèbil" en concepte de compensació. Aquest aspecte que caracteritza la compensació en cas de mort origina un caràcter residual de la mateixa.

Les unions estables de parella també tenen el dret a obtenir la compensació econòmica per raó de treball quan qui mor és la persona deutora de la compensació (234-9.2 CCCat). Per tant, el supervivent és el creditor d'aquesta institució patrimonial.

⁷¹ BAYO DELGADO, Joaquín. "Capítol II: Régimenes económicos matrimoniales". A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 699.

⁷² NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit.loc.cit. pàg. 255.

⁷³ GINEBRA MOLINS, M.Esperança. "Compensació per raó de treball en cas d'extinció del règim per mort: aspectes familiars i successoris", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 6.

Els supòsits en cas de mort pel que fa a les parelles estables consten d'uns aspectes procedimentals propis particulars que els diferencien de l'atorgament de la compensació en cas de nul·litat del matrimoni, separació o divorci. L'àmbit del procediment serà tractat en el punt set d'aquest treball detalladament.

3.3.1. Jurisprudència sobre la compensació en casos de mort

Amb la regulació del CCCat, hi ha jurisprudència que ha afirmat el dret de rebre, tal i com estableix la llei, el dret a la compensació econòmica per raó del treball en supòsits no només de nul·litat matrimonial, separació o divorci, sinó també de mort. A mode d'exemple es podria emfatitzar la SAP Lleida d'1 de juliol del 2014⁷⁴.

Aquesta resolució judicial, en el seu Fonament de Dret número dos, fa esment a l'article 234-9 CCCat. Aquest precepte és enunciat en la sentència ja que es tractava d'un cas d'una parella estable, equiparades al règim matrimonial de separació de béns per poder optar a la compensació econòmica per raó de treball (aquest àmbit sobre les parelles estables serà tractat més detalladament en el punt 4.1 d'aquest treball).

Aquest article 234-9 CCCat afirma el dret del membre supervivent a rebre la compensació econòmica segons la seva dedicació un cop es produeix el cessament de la convivència. Encara que la compensació tingui peculiaritats en cas de mort, això no genera que no s'hagin de complir altres requisits. S'ha d'haver complert les condicions marcades a l'article 232-5 CCCat, tal i com declara el precepte 234-9.2 CCCat comentat.

Aquesta resolució comenta que, en el cas de mort d'un dels membres de la parella, l'altre membre, si es veu perjudicat econòmicament pel fet d'haver-se dedicat més que l'altre a la casa (nosaltres afegiríem l'opció també d'haver treballat per a l'altre sense retribució o amb una que fos insuficient) té dret a rebre la compensació econòmica si es compleixen tots els requisits exigits hi hagi o no sobrecontribució a les càrregues familiars, tal i com estableix el Preàmbul de la Llei 25/2010.

En el supòsit tractat en la resolució no constava un treball dut a terme per a l'altre cònjuge sense retribució o bé amb una retribució que fos

⁷⁴ SAP Lleida (Secc 2ª) 316/2014, d'1 de juliol. JUR 2014\236103

insuficient ja que no es va provar que treballés de forma continuada en el treball de la fusteria de la seva parella. Una altra opció per a poder obtenir la compensació és haver treballat substancialment més que l'altre per a la casa. Doncs bé, en aquest procediment tractat en la resolució judicial, tampoc es va acreditar aquest treball realitzat substancialment més que l'altre membre de la parella. És per això que no es va poder acordar l'atorgament d'aquesta figura al membre que la sol·licitava.

4. Parelles estables, relacions de convivència d'ajuda mútua i parelles

<<de fet, de fet>>.

4.1. Parelles estables

Quant a les parelles estables, s'apliquen respecte a la compensació econòmica per raó de treball els preceptes 232-5 a 232-10 CCCat establerts per tractar la institució de la compensació econòmica per raó de treball en règim matrimonial. Així ho afirma el precepte 234-9 CCCat.

Primerament cal definir què s'entén per parella estable. És l'article 234-1 CCCat el que especifica que dues persones que conviuen en una comunitat de vida anàloga a la matrimonial es consideren parella estable si la convivència dura més de dos anys ininterromputs, o bé si tenen un fill comú durant la convivència o si formalitzen la relació en escriptura pública. Cal ressaltar que el règim econòmic que ostenta una parella estable és molt similar al de separació de béns, si no han pactat cap règim concretament⁷⁵.

Fins a la seva regulació en aquests articles del CCCat, les parelles estables en aquest aspecte es trobaven normativitzades en l'article 13 de la Llei d'Unions Estables de Parella. La STSJC de 4 de juliol de 2006⁷⁶ va esmentar que el redactat i els requisits que demanava l'article 13 recentment comentat coincidien amb els que requeria l'article 41 CF, sobre la compensació econòmica per raó de treball per a les persones en règim matrimonial.

En cas d'extinció de la parella⁷⁷, l'article 234-9 CCCat declara un dret a una compensació econòmica al convivent que ha treballat per a la casa "substancialment" més que l'altre o ha treballat per a l'altre sense retribució o amb una retribució insuficient. Això sí, és imprescindible que en el moment del

⁷⁵ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàgs. 277 i ss.

⁷⁶ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 277 i ss.

⁷⁷ GINEBRA MOLINS, M.Esperança. "Compensació per raó de treball en cas d'extinció del règim per mort: aspectes familiars i successoris", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 2.

cessament de la convivència l'altre convivent hagi obtingut un increment patrimonial superior.

Això és possible a causa que la regulació sobre la compensació econòmica per raó de treball en el CCCat es caracteritza per la seva amplitud en quant a les classes de relacions afectives, considerant aquesta institució no tan sols per als matrimonis en règim de separació de béns sinó també per a altres parelles amb menor compromís, com són les parelles estables⁷⁸. Aquest plantejament pot tenir la seva causa en què les parelles estables, pel fet de no trobar-se tan fortament vinculades en contraposició als matrimonis haurien de donar més rellevància a la seva pròpia autosuficiència.

Considerem que és beneficiós per a la societat aquesta regulació del CCCat quant a les parelles estables ja que, encara que no es trobin tan estretament vinculades com podria ser una parella matrimonial, són relacions anàlogues afectivament. Si es compleixen els requisits de l'article 232-5 CCCat no trobaríem cap inconvenient a què el membre "dèbil" de la parella pogués obtenir la compensació econòmica per raó de treball si finalitza la seva convivència, ja que han estat gaudint d'un règim molt semblant al matrimonial essent parella sentimental.

Encara que l'article 234-9.1 CCCat només versi sobre el cessament de la convivència, s'haurà d'entendre aquesta també quan es produeixi per la mort d'un dels convivents i el sobrevivent és qui té el dret a la compensació. Per tant, s'equipara en aquest sentit a les parelles estables amb el règim matrimonial per a les parelles de separació de béns. La diferència, però, és que en el règim matrimonial l'article 232-5.5 CCCat comenta aquest supòsit de manera expressa.

Com a jurisprudència destacada sobre la regulació de la compensació en el cas de les parelles estables, s'esmentaran algunes resolucions tant del TSJC com d'Audiències Provincials. Del TSJC podria destacar en l'àmbit de les parelles de fet la STSJC d'1 de març del 2012⁷⁹.

⁷⁸ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 277 i ss.

⁷⁹ STSJC (Sala Civil i Penal, Secc 1ª) 20/2012, d'1 de març. RJ 2012\5928

Pel que fa a les Audiències Provincials, la SAP Girona de 16 de juliol del 2015⁸⁰ tracta un supòsit on un membre de la parella estable reclama el dret a rebre aquesta compensació. Doncs bé, la resolució argumenta que, seguint l'article 234-9 CCCat, és necessari també en els casos de les parelles estables que un convivent hagi treballat per a la casa substancialment més que l'altre o hagi treballat per a l'altre, sense remuneració o amb una que sigui insuficient. Aleshores aquest convivent que ha realitzat aquest treball tindrà dret a la compensació sempre i quan, en el moment que finalitzi la convivència, l'altre convivent hagi obtingut un augment patrimonial superior. Aquest increment, igual que en els matrimonis en règim de separació de béns, es calcula amb les regles del precepte 232-6 CCCat.

Aquesta resolució també esmenta la rellevància d'aportar amb la demanda un inventari, com en el cas dels matrimonis en règim de separació de béns, dels patrimonis dels dos convivents, tal i com es determina en la Disposició Addicional 3^a de la Llei 25/2010.

Un altre exemple d'Audiència Provincial seria la SAP Lleida de 7 de juliol del 2015⁸¹, que també tracta un supòsit de compensació, defensant que es requereixen les mateixes condicions que esmenta l'anterior resolució, per a les parelles estables.

4.2. *Relacions de convivència d'ajuda mútua*

Les relacions convivencials d'ajuda mútua són, segons l'article 240-1 CCCat, aquelles que es troben entre dues o més persones que conviuen en un mateix habitatge habitual i que comparteixen les despeses comunes o el treball domèstic, o ambdues coses. Aquestes relacions es regeixen pels acords que hagin decidit o, si no n'hi ha, pel que estableix el CCCat en el Títol IV del Llibre II. És essencial que aquestes relacions no obtinguin cap contraprestació i pretenguin una permanència i ajuda mútua.

En la regulació en el CCCat de les relacions convivencials d'ajuda mútua no es decreta concretament cap aspecte sobre la compensació. Tot i així, la compensació econòmica es podria acordar si es realitzés un pacte sobre els

⁸⁰ SAP Girona (Secc 2^a) 194/2015, de 16 de juliol. JUR 2015\229116

⁸¹ SAP Lleida (Secc 2^a) 298/2015, de 7 de juliol. JUR 2015\233427

efectes de l'extinció que pogués tenir la relació convivencial d'ajuda mútua (240-4.2 CCCat)⁸². Això suposa una diferència sobre la seva regulació anterior en l'article 7 de la Llei 19/1998⁸³, de 28 de desembre, sobre situacions convivencials d'ajuda mútua, on sí que es trobava regulada expressament la compensació econòmica per raó de treball i, a més, era idèntica amb l'establerta per a les parelles estables i matrimonis⁸⁴.

NASARRE considera que, en aquests supòsits on no és necessària la relació familiar, ja que pot existir una relació d'amistat o de companyia, tal i com permet el CCCat, el que seria més adequat seria dirigir-se cap a la normativa laboral o de contracte d'arrendament de serveis⁸⁵.

4.3. *Parelles <<de fet, de fet>>.*

Ja s'ha pogut comprovar que el règim matrimonial de separació de béns en quant a la compensació econòmica per raó de treball també s'aplica a les parelles estables. En canvi, queden fora de la regulació les parelles <<de fet, de fet>>.

Aquestes parelles són les que no es troben vinculades matrimonialment ni han formalitzat la seva relació en escriptura pública ni compleixen cap dels requisits esmentats anteriorment per a ser parella estable (234-1 CCCat). Aquestes parelles abans de la regulació actual no comptaven amb la compensació ni per equiparació a les parelles de fet ni als règims matrimonials ni pel CF ni la Llei 10/1998, de 15 de juliol, d'unions estables de parella⁸⁶ (des d'ara LUEP) ni el CCCat.

No es poden equiparar ni a un matrimoni ni a parelles estables però, en canvi, sí que possiblement podrien entrar dins de les relacions convivencials d'ajuda

⁸² NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 277 i ss.

⁸³ Catalunya. Llei 19/1998, de 28 de desembre, sobre situacions convivencials d'ajuda mútua. (DOGC, núm. 2801,8-1-1999, pàgs. 213-214)

⁸⁴ *Ibidem*, pàgs. 277 i ss.

⁸⁵ *Ibidem*, pàgs. 277 i ss.

⁸⁶ Catalunya. Llei 10/1998, de 15 de juliol, d'unions estables de parella. (DOGC, núm. 2687, 23-7-1998, pàgs. 9155-9159)

mútua. Com s'ha explicat, a les relacions convivencials d'ajuda mútua sí que se'ls hi aplica la compensació econòmica per raó de treball si es pactés un pacte relatiu a aquesta institució en quant als efectes de l'extinció que pogués tenir la relació convivencial d'ajuda mútua (240-4.2 CCCat).

5. Compatibilitat de la compensació amb altres drets patrimonials

El dret a la compensació econòmica, ja en el CF i més tard amb la nova regulació en el Segon Llibre del Codi Civil de Catalunya, permet la seva compatibilitat amb altres drets de caràcter econòmic. Aquests drets de caire econòmic serien tots aquells susceptibles de ser valorats en termes econòmics.

Mentre que en el CF es trobava regulada la compatibilitat en l'article 41, en el CCCat es troba regulada en el precepte 232-10. El precepte 232-10 CCCat determina que tot i aquesta compatibilitat, el dret a la compensació econòmica que té el cònjuge creditor s'ha de tenir en consideració per al càlcul dels altres drets que pugui rebre. Tal i com estableix el mateix article, també s'haurà de tenir en compte per a modificar-los.

Per exemple, el dret a la compensació econòmica per raó de treball és compatible amb la prestació compensatòria que pugui rebre el cònjuge també. Es tracta de dos drets compatibles en una relació de complementarietat⁸⁷. Tal i com instaura l'article 233-15 CCCat en el seu apartat "a", i, seguint també les indicacions que senyala l'article 232-10 CCCat, per al càlcul de la prestació compensatòria s'haurà de tenir en compte la compensació econòmica per raó de treball. És a dir, segons la quantitat que s'hagi obtingut pel dret de compensació econòmica, la quantia de la prestació compensatòria serà major o menor. Serà major si no s'ha obtingut compensació econòmica o si aquesta és menor. En canvi, es rebrà una prestació compensatòria menor si la compensació econòmica és major. Al final, les quanties obtingudes pels drets econòmics a què el cònjuge té dret es sumaran.

5.1. Especialitats en la compatibilitat en cas de mort

En els casos de mort d'un dels cònjuges, on el cònjuge que ha fallit és el deutor de la compensació econòmica i dels altres drets que pugui obtenir el consort creditor, hi ha un seguit de particularitats en l'atorgament de la compensació. El fet de què es pugui rebre la compensació econòmica per raó de

⁸⁷ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàgs. 253 i ss.

treball suposa una novetat per als casos de mort atorgada per el CCCat, tal i com senyala el Preàmbul III, c de la Llei 25/2010. Aquest Preàmbul decreta el següent: “Com a novetat, el supòsit de fet s’estén també als casos d’extinció del règim per mort d’un dels cònjuges si és el supervivent el qui té dret a la compensació”. La compensació econòmica en cas de mort també podrà concórrer, però, amb altres drets, com serà exposat tot seguidament.

És important destacar la seva compatibilitat amb la quarta vidual, dret a què no es tindria dret si el cònjuge “fort” encara estigués viu. Aquesta compatibilitat ve marcada per l’article 232-11.2 CCCat. Una altra especialitat de què consta és que en aquests casos no es troba permès que es reclami la compensació econòmica en la divisió d’herència (Disposició Addicional 4ª.1 de la Llei 25/2010)⁸⁸.

Tot seguit, es destacaran drets amb què només es pot concórrer en cas de mort del cònjuge “fort”. A mode d’exemple serien l’any de viduïtat, el dret al parament de l’habitatge i la quarta vidual⁸⁹. Els dos primers, és a dir, l’any de viduïtat i el dret al parament de l’habitatge, són considerats “drets viduals familiars”. Es troben regulats en l’article 231-31 i 231-30 CCCat, respectivament. Quant a les parelles estables la seva regulació es troba en l’article 234-14 CCCat, que determina la compatibilitat també i el terme “d’independència” que serà explicat seguidament. Doncs aquests dos drets no intervindran en la determinació de la quantia del dret a la compensació econòmica. En cap dels dos supòsits s’entendran inclosos dins dels drets que assenyala l’article 232-5.5 CCCat. Quines conseqüències comporta que no s’incloguin dins d’aquests drets? Doncs unes molt rellevants ja que no determinaran la quantia de la compensació al no esdevenir drets successoris. Per tant, encara que cobriessin l’import de la compensació a què té dret de sol·licitar el cònjuge supervivent, aquesta no es veuria impedida d’atorgar-se.

⁸⁸GINEBRA MOLINS, M.Esperança. “Compensació per raó de treball en cas d’extinció del règim per mort: aspectes familiars i successoris”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 7.

⁸⁹GINEBRA MOLINS, M.Esperança. “Compensació per raó de treball en cas d’extinció del règim per mort: aspectes familiars i successoris”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 7.

L'article 231-31.1 CCCat remarca aquesta "independència" respecte la compensació econòmica quan afirma que el dret a l'any de viduïtat és independent dels altres que corresponguin en virtut de la defunció del premort.

En quant al tercer dret a què s'ha fet referència, la quarta vidual, aquesta es troba regulada en els articles 452-1.1 CCCat i ss. Aquest dret també és compatible amb la compensació econòmica per raó de treball i, tal i com passava amb els "drets viduals familiars", aquesta també és independent de la compensació econòmica. Això comporta que, encara que siguin compatibles, no es tindrà en consideració per a calcular la quantia corresponent a la compensació econòmica. En aquest cas, el dret a la quarta vidual no queda inclòs ens els drets que estableix l'article 232-5.5 CCCat. En canvi, la compensació econòmica sí que pot suposar reduir la quantia o ve negar el dret de poder gaudir de la quarta vidual, tal i com determina l'article 452-1.1 CCCat⁹⁰. Si amb la compensació econòmica i els altres drets a què fa referència l'article 452-1.1 CCCat, el cònjuge supervivent ja té recursos suficients per a satisfer les seves necessitats, aleshores no tindrà dret a poder gaudir de la quarta vidual. Segons com es trobi la situació del cònjuge per a satisfer-les, doncs, aquest aspecte modificarà la quantia de la quarta vidual a rebre.

5.2. *Jurisprudència en referència a la compatibilitat de figures jurídiques*

Hi ha diversitat de resolucions judicials que permeten, tal i com ordena la llei, la compatibilitat d'altres drets econòmics amb la compensació econòmica per raó de treball. Tot seguit es farà un breu comentari sobre aquest aspecte tractat per l'Audiència Provincial de Barcelona seguint la línia jurisprudencial del TSJC.

La SAP Barcelona de 20 d'octubre de 2000⁹¹, encara que es tracti d'una resolució duta a terme abans de la nova regulació en el CCCat de la compensació econòmica per raó de treball, ens pot servir per comprovar els seus termes de compatibilitat, ja que actualment es podria decretar el mateix. El

⁹⁰ GINEBRA MOLINS, M.Esperança. "Compensació per raó de treball en cas d'extinció del règim per mort: aspectes familiars i successoris", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàgs. 7 i 8.

⁹¹ SAP Barcelona (Secc 18ª), de 20 octubre del 2000. AC 2001\41

que es proposa motivar aquesta sentència és que la compensació econòmica és compatible perfectament amb la pensió compensatòria, tot i tenir finalitats diferents. Aquesta tesi també la suporta el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en la seva sentència de la Sala Civil i Penal de 31 d'octubre de 1998⁹². Mentre que la compensatòria pretén eliminar desequilibris futurs, la compensació econòmica corregeix els possibles desequilibris patrimonials generats durant el matrimoni en règim de separació de béns a causa del treball realitzat per un cònjuge i no compensat per l'altre.

⁹² STSJC (Sala Civil i Penal), de 31 d'octubre de 1998

6. Càlcul

Un aspecte important sobre la compensació és la determinació de la quantia a atorgar al cònjuge creditor de la mateixa. Per a poder fixar-la s'ha d'estudiar i aplicar el que estableixen un seguit d'articles del CCCat.

Concretament, l'article 232-5.3 CCCat afirma que el mètode per a calcular la compensació ha d'atendre *<<la durada i la intensitat de la dedicació, atesos els anys de convivència i, concretament, en cas de treball domèstic, el fet que hagi inclòs la criança de fills o l'atenció personal a altres membres de la família que convisquin amb els cònjuges>>*. Per tant, no es tracta d'una quantificació *a priori* sinó que es fixa amb posterioritat amb la finalització del règim convivencial tenint en compte les eventualitats que succeeixin en cada supòsit concret⁹³. Així, es fa un anàlisi subjectiu de la situació en què es troben els cònjuges per a poder determinar finalment la quantitat a pagar d'aquesta figura patrimonial.

Per altra banda, també caldria emfatitzar la quantitat màxima que actua de límit per a la compensació. Aquesta es troba recollida en el precepte 232-5.4 CCCat i consisteix en la quarta part de la diferència entre els augments patrimonials dels consorts. Tot i així, si el cònjuge “dèbil” demostra que la seva contribució ha estat notablement superior, es podrà incrementar aquesta quantia per l'autoritat judicial. L'article que estableix els mètodes de càlcul és el 232-6 CCCat.

Cal saber que, anteriorment a la regulació que estableix el CCCat sobre el càlcul de la compensació, no hi havia cap mètode per a la fixació de la quantia en el CF. És per això que, en aquest aspecte, actualment estimem més seguretat jurídica pel que fa a les conseqüències més previsibles del càlcul de la compensació. D'aquesta manera, hi havia un rellevant marge de discrecionalitat pels operadors jurídics, anteriorment, ja que no constaven d'unes pautes concises per al càlcul i podien establir la quantia de la compensació econòmica segons el seu arbitri. Considerem que aquest fet podia originar diversitat de solucions ja que per a situacions semblants es podia obtenir quantitats totalment diferents segons el jutge i el seu judici.

⁹³ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. “La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 14.

Així ho demostren sentències com la STSJC (Sala Civil i Penal), de 27 d'abril del 2000⁹⁴. Aquesta resolució del TSJC és anterior a la regulació del CCCat sobre aquest aspecte i es va dictar segons el que establia el CF.

En el Fonament Jurídic (des d'ara FJ) 6è d'aquesta sentència, es pot comprovar com es decreta que no hi ha uns mètodes de quantificació concrets, fet que genera que no hi hagi una solució unitària en les decisions de les AP en aquest àmbit. També s'esmenta que els mètodes de fixació de càlcul portaven qüestions de polèmica entre la doctrina. Hi havia jurisprudència i autors que senyalaven, per exemple, que per al càlcul de la compensació s'havia de determinar una participació en el patrimoni del marit o bé que s'havia de recórrer als preus que fixava el mercat.

Dins el mateix FJ 6è, es recalca completament el que s'ha esmentat fins ara que abans de la regulació del CCCat no s'establia uns mètodes de càlcul específics i que això originava discrecionalitat a l'hora de la decisió de la quantia per part dels jutges. Així es manifesta quan es proclama el següent:

Entendemos que el restablecimiento del equilibrio patrimonial debe quedar al arbitrio del Juez o Tribunal al tenor de las pruebas practicadas en los autos, huyendo, pues, de fórmulas generalistas que, si aceptables en el marco académico, sólo servirían para encorsetar soluciones. Y, claro es, siempre respetando el mandato legal contenido, en este caso, en el párrafo segundo del art. 23 de la repetida Llei de 1993 que se ha dejado transcrito, esto es, atendiendo a la incidencia familiar de la actividad del cónyuge que la reclama, la cuantía de la desigualdad patrimonial producida y otras circunstancias del caso.

6.1. *Fixació del quantum*

Com ja s'ha comentat, l'article 232-5 CCCat estableix un percentatge com a límit per a la quantia atorgada en concepte de compensació, 25 % de la diferència entre els augments patrimonials dels cònjuges. Aquesta quantia es podrà augmentar en un supòsit que serà explicat en aquest mateix punt.

Sí que és cert que hagués estat més adequat establir una quantia fixa, com succeeix amb el règim de participació en els guanys. D'aquesta manera, no es seguiria deixant un ampli marge de discrecionalitat pels jutges per a concloure

⁹⁴STSJC (Sala Civil i Penal), 8/2000, de 27 d'abril. RJ 2000\4125

quina quantia de compensació és la convenient. Una altra solució hagués pogut fonamentar el càlcul de la compensació segons el treball excessiu o no remunerat realitzat pel consort “pobre”, però el CCCat no té en compte aquest aspecte en quant a la quantificació ja que es tracta d’una institució que no es basa en l’enriquiment injust o en la sobrecontribució a les càrregues familiars⁹⁵.

Amb el règim vigent, per a calcular correctament la compensació a atorgar cal tenir en compte l’article 232-5 en els seus apartats 3º i 4º CCCat⁹⁶. El primer apartat, el nº3, decreta que s’haurà de tenir en consideració la durada i la intensitat de la dedicació, segons els anys de convivència. També especifica que si es tracta d’un treball domèstic, s’haurà de tenir en compte el fet que hagi inclòs la criança de fills o l’atenció personal a altres membres de la família que visquin amb els cònjuges. Aquestes circumstàncies, per altra banda, no es trobaven en l’article 41 CF. Així mateix, l’apartat 4 del mateix precepte declara que el límit màxim de la quantia correspondrà a la quarta part de la diferència dels augments dels patrimonis dels consorts, excepte en el supòsit d’un treball notablement superior, que serà exposat *a posteriori*.

Com a resolució judicial a destacar, en aquest àmbit de càlcul de la compensació, seria la SAP Lleida (Secc 2ª) 394/2015, de 8 d’octubre⁹⁷. Aquesta sentència determina que s’ha de tenir en compte la intensitat de la dedicació (en el supòsit el membre de la parella creditor de la compensació havia ajudat de manera notòria en les feines de la casa), els anys de convivència de la seva contribució i, en el cas, marcant el límit del 25% dels augments patrimonials entre els consorts (article 232-5.4 CCCat). Per tant, es pot comprovar com per a determinar la quantia de la compensació s’ha observat l’article 232-5.3 i 232-5.4 CCCat. Les regles de càlcul, però, derivaran de l’article 232-6 CCCat.

⁹⁵ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. “La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 15.

⁹⁶ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. “La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 17.

⁹⁷ SAP Lleida (Secc 2ª) 394/2015, de 8 d’octubre. JUR 2015/277989

Les regles de càlcul les estableix l'article 232-6 CCCat, precepte vinculat amb els articles 232-19 i 232-20 CCCat per a concreció del que s'entén per patrimoni final i inicial, respectivament. Aquests dos últims articles concreten que, tant per a calcular el valor del patrimoni inicial com final, s'haurà de deduir les càrregues que afecten aquests béns així com les seves obligacions. En tant que les càrregues tenen un caire real, s'ha d'entendre que les obligacions tindran un caràcter personal⁹⁸. L'article 232-19 CCCat estableix que el valor final dels béns és aquell que tinguin en el moment de la finalització del règim, en l'estat material que es trobin, fet que també es podria aplicar a la compensació⁹⁹.

Tot seguit, es desglossarà el procediment de càlcul per tal d'aprofundir en l'estudi d'aquesta institució, segons el plantejament que efectuen BOSCH¹⁰⁰ i NASARRE¹⁰¹. Primerament es comentarà l'article 232-6 CCCat diferenciant els seus dos apartats i seguidament s'explicarà la fixació de la quantia conforme al 25% que estableix l'article 232-5.4 CCCat i les seves possibles variacions:

1. A causa de la rellevància que comporta la diferència entre els augmentos patrimonials dels cònjuges, s'haurà d'examinar aquest increment originat des del moment en què comença el règim pels

⁹⁸ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàgs. 257 i ss.

⁹⁹ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàgs. 268 i ss.

¹⁰⁰ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 17 i ss.

¹⁰¹ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàgs. 257 i ss.

consorts fins a la seva finalització. Així ho estableix l'article 232-6.1 CCCat. Existint aquest precepte, no hi ha possibilitat que els operadors jurídics puguin fonamentar el càlcul de la compensació en mètodes diferents¹⁰².

Aquest serà l'únic increment patrimonial que es tindrà en compte per al càlcul de la compensació, ja que s'entén que els increments del cònjuge "fort" provenen del treball realitzat per a la casa o per a ell per part del cònjuge "dèbil"¹⁰³. No es tindrà en compte més enllà d'aquest aspecte l'increment patrimonial del béns, tal i com senyala l'article 232-20.3 CCCat.

Seguint aquest precepte, s'ha de descomptar les indemnitzacions per danys personals. Per danys personals, s'haurà d'englobar tots aquells que, sense tenir un caràcter patrimonial, són corporals o morals sense oportunitat de reparació¹⁰⁴.

2. Altres deduccions que s'han de dur a terme són el valor dels béns adquirits a títol gratuït durant el règim (també en l'article 232-6.1.c) CCCat). Aquests poden constar de donacions o aquells obtinguts per *mortis causa*. El Projecte 2009 es referia als béns adquirits no a títol gratuït com es refereix l'article 232-6 CCCat sinó a títol lucratiu¹⁰⁵.

Es pot distingir entre els títols lucratius i gratuïts. Els obtinguts a títol lucratiu inclouen tant els adquirits "*inter vivos*" com els successoris¹⁰⁶, mentre que els de títol gratuït únicament incorporen els primers. Per tant, si es segueix aquesta distinció, únicament es podrien deduir els adquirits *inter vivos*, que gaudeixen de caràcter dispositiu i fonamenten un sacrifici

¹⁰² NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón... op.cit.* pàgs. 257 i ss.

¹⁰³ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 17.

¹⁰⁴ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón... op.cit.* pàgs. 257 i ss.

¹⁰⁵ *Ibidem*, pàgs. 257 i ss.

¹⁰⁶ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón... op.cit.* pàgs. 264 i ss.

patrimonial¹⁰⁷. Tot i així, la normativa actual del CCCat, quan es refereix a béns adquirits a títol gratuït, inclou tant els *inter vivos* com els *mortis causa*, sense discrepar entre ambdós en aquest aspecte.

3. És important destacar que, segons aquest mateix precepte 232-6.1 CCCat, en cas de béns que els cònjuges gaudien en el principi del règim i que han mantingut fins a l'extinció del mateix, s'haurà de descomptar el valor que actualment regenten aquests, deduint les càrregues que contenen¹⁰⁸. Pel que fa a les disposicions a títol gratuït, aquestes s'inclouen dins de l'actiu (segons el valor del moment de la transmissió), però s'exclouran d'aquest actiu les realitzades als fills en comú i les liberalitats d'ús¹⁰⁹. També s'haurien d'entendre excloses les donacions permeses expressament per l'altre cònjuge, si s'interpreta aquesta situació segons el que estableix l'article 232-19 CCCat per a la determinació del patrimoni final en el règim de participació en els guanys¹¹⁰.

A mode d'exemple, una resolució judicial que concreta l'aspecte del càlcul de la compensació molt específicament seria la SAP Barcelona (Secc 18^a) 109/2004, de 13 de febrer. Com ja s'ha exposat, s'afirma que la valoració del patrimoni final es durà a terme quan finalitzi el règim o la convivència efectiva, excepte les donacions que es realitzarà segons el valor que gaudien el dia de la seva disposició (article 232-6.1 CCCat).

Lo últim per destacar d'aquest apartat primer de l'article 232-6.1 CCCat és que s'ha de descomptar de l'actiu el valor del detriment produït per actes duts a terme per perjudicar l'altre consort. A mode d'exemple d'aquests actes es podria nomenar el

¹⁰⁷ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 257 i ss.

¹⁰⁸ *Ibidem*, pàgs. 257 i ss.

¹⁰⁹ BAYO DELGADO, Joaquín. "Capítol II: Regímenes económicos matrimoniales". A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 702.

¹¹⁰ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 257 i ss.

deteriorament culpable o dolós o les disposicions per un preu inferior al que determina el mercat¹¹¹.

4. Sortint de l'apartat 1 de l'article 232-6 CCCat, tot seguit es focalitzarà el càlcul en el seu apartat segon. Aquest senyala que

les atribucions patrimonials que el cònjuge deutor hagi fet al cònjuge creditor durant la vigència del règim s'imputen a la compensació pel valor que tenen en el moment de l'extinció del règim.

L'argumentació d'aquesta imputació és la prevenció que realitza el cònjuge deutor de la compensació per la qual decideix anar compensant la quantitat de la mateixa durant la vida del règim. Així, no haurà de pagar una quantitat més elevada en el moment de la finalització del mateix¹¹². D'aquesta manera, aquestes donacions sí que computaran per tenir en consideració el càlcul de la compensació econòmica sense necessitat de què es trobin en el patrimoni del consort "dèbil", en contradicció amb les donacions que no provenguin d'aquest cònjuge, tal i com declara l'article 232-6.1 CCCat.

Segons NASARRE¹¹³, no queda del tot clar quines serien les donacions que s'inclouen en aquest precepte 232-6.2 CCCat. El que sí que es determina com a no inclòs serien els aliments. La seva motivació vindria originada per l'article 237-12 CCCat, que estableix que el dret d'aliments no podrà ser compensat amb el crèdit que l'obligat a prestar-lo tingui quant a l'alimentat.

5. Després d'haver calculat la diferència dels augments patrimonials entre els cònjuges, la determinació final de la compensació correspondrà a un percentatge màxim del 25% d'aquesta diferència patrimonial (article 232-5.4 CCCat). El CF, en contraposició, no regulava aquest límit màxim per a la

¹¹¹ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 257 i ss.

¹¹² *Ibidem*, pàgs. 257 i ss.

¹¹³ *Ibidem*, pàgs. 257 i ss.

compensació econòmica¹¹⁴, tot i que es podia entendre que aquest extrem venia determinat per l'enriquiment injust o bé pel 50% dels beneficis que el cònjuge “fort” havia obtingut¹¹⁵.

Per establir aquest 25% màxim o bé un percentatge inferior s'hauran de tenir en compte les eventualitats senyalades anteriorment de l'article 232-5.3 CCCat¹¹⁶. Tot seguit, s'analitzaran més intensament aquestes ocurrencies que poden ser diverses segons els casos:

1. Si realment es volgués fixar una quantia inferior al 25 % de la diferència entre els increments patrimonials, s'hauria de motivar. BOSCH CAPDEVILA segueix aquesta línia de pensament tot argumentant que, si el treball domèstic ha d'esdevenir “substancialment superior” i es presumeix que el treball laboral es realitza dins una comunitat d'interessos en comú entres els consorts, aleshores una fixació inferior al 25% s'hauria de justificar¹¹⁷. D'aquesta manera, s'establiria com a regla general l'obtenció del 25% de la diferència entre els increments patrimonials dels cònjuges, tret que hi hagi alguna circumstància que origini un canvi en la determinació d'aquest percentatge.

La finalitat d'aquesta motivació és l'apropament al règim de participació. No es pretén la consideració de la incidència del treball del cònjuge “dèbil” en l'augment patrimonial del consort “fort”¹¹⁸.

2. Quan es fa esment a la consideració de la durada de la dedicació, aquesta s'ha de relacionar no amb els anys de convivència sinó amb la dedicació destinada pel cònjuge

¹¹⁴ BAYO DELGADO, Joaquín. “Capítol II: Regímenes económicos matrimoniales”. A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 698.

¹¹⁵ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 257 i ss.

¹¹⁶ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. *La configuració de la compensació econòmica...* op.cit. pàg. 18.

¹¹⁷ *Ibidem*, pàg. 18.

¹¹⁸ *Ibidem*, pàg. 18.

“dèbil”, és a dir, tenint en consideració el grau d’implicació d’aquest i el seu horari¹¹⁹.

Aquest matís significa que, independentment dels anys de convivència entres els cònjuges¹²⁰, tan sols es computaran aquells on un cònjuge hagi treballat substancialment més que l’altre o per a l’altre sense remuneració o amb una remuneració insuficient, ja que d’altra manera s’estaria oferint una quantitat econòmica per un temps on no es compleixen els requisits de l’article 232-5 CCCat.

Aquest pot esdevenir el supòsit on, per exemple, de 30 anys de convivència, només s’han complert els requisits per a poder gaudir de la compensació no la totalitat dels anys (30 anys) sinó una part d’aquests.

3. Encara que la Disposició Addicional (a partir d’ara DA) 3ª Llei 25/2010 estableixi la necessitat d’aportar una proposta d’inventari sobre els béns propis i de l’altre consort juntament amb la demanda que s’instés o amb la reconvenció, a diferència del règim de participació no és obligatori documentar el patrimoni dels cònjuges en el moment d’inici del règim¹²¹. Així ho sustenten sentències com la SAP Barcelona (Secc 12^a) 86/2013, de 8 de febrer o la SAP Barcelona (Secc 12^a) 251/2012, de 5 d’abril¹²².

La primera resolució esmentada decreta que l’exigència d’aquesta proposta no ha de considerar-se formalista així que seria suficient una mera indicació dels béns dels consorts. La segona indica que, encara que seria convenient i important

¹¹⁹ BAYO DELGADO, Joaquín. Capítol II: Régímenes económicos matrimoniales. A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 698.

¹²⁰ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. *La configuració de la compensació econòmica... op.cit.* pàg. 18.

¹²¹ *Ibidem*, pàg. 18.

¹²² BOSCH CAPDEVILA, Esteve; et al. *Codi Civil de Catalunya: Jurisprudència sistematitzada*. València: Tirant lo Blanch, 2015. Pàg. 173.

aportar el patrimoni inicial dels cònjuges, no és un requisit indispensable per a dur a terme el còmput.

4. Finalment, hi ha un supòsit on la quantia a determinar pot superar el 25% comentat anteriorment. L'article 232-5.4 CCCat estableix que si el cònjuge creditor de la compensació prova que, enlloc d'un treball substancialment superior, l'ha efectuat de manera notablement superior, aleshores l'autoritat judicial podrà incrementar la quantia del 25% de la diferència de l'augment patrimonial entre els consorts. Així es manifesta una clara flexibilització del límit¹²³.

La doctrina es mostra confosa sobre aquest aspecte ja que segurament no s'ha usat els termes adequats per a manifestar quina és la voluntat del legislador en aquest àmbit¹²⁴. S'ha usat la paraula “notablement” per afirmar un treball superior fins i tot al concepte “substancialment”, però es podria interpretar que aquesta relació de superioritat no és certa. Hauria estat més idònia la paraula “extremadament”, tal i com senyala BOSCH CAPDEVILA¹²⁵.

Quan finalment s'atorga una interpretació perfecta és amb la tramitació parlamentària, ja que el terme “notablement superior” no formava part del projecte sinó que es va incorporar en la fase d'esmenes per a la Llei 25/2010¹²⁶. És en aquesta modificació del text del projecte on es va relacionar el treball del cònjuge “dèbil” amb l'augment patrimonial de l'altre consort, establint que la contribució en el treball havia de ser “superior” a la que es requeria per a determinar fins el 25% de la diferència dels augments patrimonials, qüestió més

¹²³ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 257 i ss.

¹²⁴ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. “La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 16.

¹²⁵ *Ibidem*, pàg. 15 i 16.

¹²⁶ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. *La configuració de la compensació econòmica...* op.cit. pàg. 16.

fàcil de comprovar si el treball es produïa per a l'altre cònjuge¹²⁷.

Finalment, la regulació establerta en l'article 232-5.4 CCCat no manifesta expressament la vinculació del treball del consort creditor de la compensació amb l'increment patrimonial de l'altre cònjuge i versa sobre el concepte “notablement superior” i no sobre el terme “superior”, com es marcava en l'esmena¹²⁸. Tanmateix, sí que s'ha d'atenir a la finalitat que s'establí en l'esmena exposada i comprendre que l'augment d'aquest 25% dependrà de si la incidència del treball del cònjuge “dèbil” en l'increment patrimonial de l'altre cònjuge és superior al 25%¹²⁹. És a dir, no es considera la desigualtat entre els consorts pel que fa a la feina domèstica per tal de poder obtenir aquest augment del percentatge.

Aquesta interpretació es troba en el mateix Preàmbul de la Llei 25/2010, que afirma que la quantia superior al 25% comentat es podrà atorgar sempre i quan el treball del cònjuge creditor de la compensació demostrï que ha incidit de manera notablement superior en l'increment patrimonial de l'altre cònjuge¹³⁰. Per tant, no s'està comparant el treball realitzat sinó la influència patrimonial en l'altre cònjuge, proclamant en part el règim d'enriquiment injust¹³¹.

Quin és el límit màxim d'aquesta superació del 25%? Es pot arribar a un 100% de la diferència entre els increments patrimonials? La resposta ha de ser negativa. El percentatge màxim que es pot assolir és un 50% de la participació

¹²⁷ *Ibidem*, pàg. 16.

¹²⁸ *Ibidem*, pàg. 16.

¹²⁹ *Ibidem*, pàg. 16.

¹³⁰ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. *La configuració de la compensació econòmica... op.cit.* pàg. 16.

¹³¹ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. “La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 17.

d'aquesta diferència¹³². Serà un percentatge sobre aquesta diferència entre increments patrimonials dels cònjuges, mai s'aplicarà directament sobre el benefici que ha obtingut el consort "ric". Aquest límit màxim s'ha establert per analogia, és a dir, equiparació, amb el règim de participació¹³³.

6.2. Autonomia de la voluntat

L'autonomia de la voluntat o llibertat civil es troba regulada en l'article 111-6 CCCat. Possibilita l'exclusió voluntària, renúncia o pacte en contra de les disposicions d'aquest cos legal. Per tant, permet dur a terme aquestes actuacions, però, sempre i quan no es decreti expressament la imperativitat de la regulació o bé es dedueixi de la seva redacció per ser una norma de *ius cogens*. En el supòsit de la compensació econòmica no es dedueix ni es determina expressament la seva imperativitat ja que la seva modificació no provocaria un canvi en la naturalesa o finalitat de la mateixa¹³⁴. Com a conseqüència, es permet aquesta llibertat de modificació o exclusió per part dels cònjuges afectats.

És més, el legislador català ha incorporat un precepte dins la regulació d'aquesta institució que contempla aquesta possibilitat. L'article 232-7 CCCat afirma que *<<en previsió d'una ruptura matrimonial o de dissolució del matrimoni per mort, hom pot pactar l'increment, la reducció o l'exclusió de la compensació econòmica per raó de treball d'acord amb el que estableix l'article 231-20>>*. És a dir, es podrà acordar un augment, disminució o directament una exclusió de la figura, semblant al que s'estableix en el precepte 232-15 CCCat pel que fa al règim de participació en els guanys¹³⁵. D'acord amb l'article 231-20.3 CCCat, cadascun dels acords d'exclusió o limitació de drets (en aquests casos, el dret és del cònjuge creditor que renuncia a la compensació o bé al límit màxim del 25% gaudint d'una quantitat menor o bé el dret és el del

¹³² BOSCH CAPDEVILA, Esteve. "La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 17 i ss.

¹³³ BOSCH CAPDEVILA, Esteve. *La configuració de la compensació econòmica...* op.cit. pàg. 17.

¹³⁴ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 257 i ss.

¹³⁵ *Ibidem*, pàgs. 257 i ss.

cònjuge deutor si admet un percentatge major¹³⁶) haurà de tenir un caire recíproc i determinar clarament els drets que es desitgen limitar o renunciar.

Anteriorment, tal i com estableixen les sentències del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (des d'ara SSTSJC) 32/2014, de 8 de maig i 46/2012, de 12 de juliol, la regulació dels pactes en previsió de ruptura matrimonial abans de la seva integració en la Llei 25/2010, només es trobaven esmentats en l'article 15 CF¹³⁷. Es permetia la seva adopció mitjançant capítols matrimonials, en escriptura pública. Altres defensors de l'acord d'aquests pactes defensaven la conveniència d'altres maneres de dur-los a terme, ja fossin públiques o privades, fonamentant-se en el principi de llibertat de forma del precepte 1278 del Real Decret, de 24 de juliol del 1889, pel qual es publica el Código Civil (des d'ara CC)¹³⁸.

Actualment, aquests acords es poden dur a terme de diverses maneres. Un mode esdevindria mitjançant els capítols matrimonials, sempre i quan no es contradigui l'article 14 Constitució Espanyola¹³⁹, de 29 de desembre de 1978 (des d'ara CE), o a través d'incloure els acords en escriptura pública notarial, tal i com permet el precepte 231-20.2 CCCat¹⁴⁰. El termini per a realitzar-los tant podria ser abans de la formalització del matrimoni (sempre i quan sigui abans dels 30 dies anteriors a la data de celebració del matrimoni) com *a posteriori*. Cal observar que, en cas de nul·litat de l'acord, s'aplicaria la regulació legal que s'estableix sobre aquesta institució de tal manera que es tindria en compte el límit màxim que estableix el precepte 232-5.4 CCCat¹⁴¹.

¹³⁶ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 257 i ss.

¹³⁷ BOSCH CAPDEVILA, Esteve; et al. *Codi Civil de Catalunya: Jurisprudència sistematitzada*. València: Tirant lo Blanch, 2015. Pàgs. 176 i 177.

¹³⁸ España. Real Decreto, de 24 de juliol del 1889, por el que se publica el Código Civil. (BOE, núm. 206, 25-7-1889, págs. 249-259)

¹³⁹ España. Constitución Española, de 29 de diciembre de 1978 (BOE, núm. 311, 29-12-1978, págs. 29313-29424)

¹⁴⁰ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 257 i ss.

¹⁴¹ BAYO DELGADO, Joaquín. Capítulo II: Regímenes económicos matrimoniales. A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 706.

Aquest precepte 231-20.2 CCCat implanta el deure del notari d'informar a cadascun dels consorts, per separat i abans d'incloure l'acte en l'escriptura pública, sobre els efectes que poden tenir aquests pactes respecte al règim legal supletori. També els haurà d'avisar sobre la seva obligació recíproca d'atorgar-se la documentació a què es refereix l'apartat quatre d'aquest article. Aquest paràgraf 4º determina que el consort que vulgui que l'acord en previsió d'una ruptura matrimonial tingui efectes haurà de demostrar que l'altre part constava, quan el signà, de la informació necessària sobre el seu patrimoni, ingressos i expectatives econòmiques, és a dir, que gaudia de la informació pre-contractual rellevant en relació al pacte establert. Aquest deure de les parts s'ha de relacionar amb el principi de bona fe en les relacions jurídiques del precepte 111-7 CCCat¹⁴².

Finalment, per acabar d'analitzar aquest precepte 231-20 CCCat, el seu apartat 5è conté una clàusula *rebus sic stantibus* afirmant que aquests acords en previsió de ruptura, quan hagin de ser eficaços i complir-se, no seran d'aplicació si resulten greument danyosos per un cònjuge. És essencial, però, que aquest consort perjudicat demostrï que s'han ocasionat eventualitats importants que no van ser previstes ni es podien conjecturar assenyadament quan es van concertar els acords. És així perquè aquestes modificacions de les circumstàncies podrien repercutir de manera important en el treball realitzat pel cònjuge “dèbil” per a la casa o per a l'altre consort¹⁴³.

Més enllà de les possibilitats de concertar aquests pactes mitjançant escriptura pública davant notari o amb capítols matrimonials, tal i com estableix l'article 231-20 CCCat, el precepte 233-2.3.c) CCCat concedeix el dret d'incloure en convenis reguladors la compensació econòmica per raó de treball. Si es pacta sobre la compensació econòmica a través del conveni regulador, l'article 233-3.1 decreta que és rellevant respectar els interessos dels fills comuns menors dels consorts. Si es perjudica als fills comuns, aleshores l'autoritat judicial no aprovarà el pacte. Això comporta un altre mode de pactar

¹⁴² NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón... op.cit.* pàgs. 257 i ss.

¹⁴³ BAYO DELGADO, Joaquín. Capítol II: Régimenes económicos matrimoniales. A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 706.

entre els cònjuges, que han dut a terme una valoració del que deuen o tenen dret a rebre quant a la compensació, i decideixen posar-se d'acord en aquest aspecte tenint en compte el seu crèdit o deute¹⁴⁴.

6.2.1. Jurisprudència sobre pactes relatius a la compensació

Com a resolucions judicials destacades serien les SSTSJC 32/2014, de 8 de maig i 46/2012, de 12 de juliol¹⁴⁵. Es pot comprovar en aquestes sentències l'argumentació de què, si no hi ha una prohibició expressa en la llei ni impediment per raons d'ordre públic, pugui pactar-se sobre un dret a gaudir pel cònjuge originat per la ruptura amb la seva parella. Aquesta motivació també és seguida per les sentències del Tribunal Suprem (des d'ara SSTS) 292/1999, de 9 d'abril, en el seu Fonament de Dret (des d'ara FD) tres, i 983/2001, de 30 d'octubre, en el seu FD1¹⁴⁶.

També declaren aquestes resolucions judicials un aspecte rellevant de la possibilitat de pactar sobre la compensació, i és que es pot dur a terme abans com després del cessament de la convivència. Això atorga l'oportunitat d'arribar a pactes al marge del conveni regulador de la separació o divorci homologats.

És a dir, es pot acordar el que considerin convenient els consorts mitjançant un pacte privat entre ells no ratificat judicialment. Això és possible gràcies a la seva autonomia de la voluntat i sempre i quan es compleixin els requisits necessaris per a dur-ho a terme. Hi ha varies sentències que tracten aquests temes d'acords privats al marge de ser homologats, com són SSTSJC 32/2008, de 18 de setembre (FD2) i 34/2010, de 10 de setembre.

Cal emfatitzar que les SSTSJC 32/2014, de 8 de maig i 46/2012, de 12 de juliol esmenten la Disposició transitòria (des d'ara DT), 2^a.2 de la Llei 25/2010¹⁴⁷. Aquesta DT2^a decreta que:

¹⁴⁴NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 257 i ss.

¹⁴⁵ BOSCH CAPDEVILA, Esteve; et al. *Codi Civil de Catalunya: Jurisprudència sistematitzada*. València: Tirant lo Blanch, 2015. Pàgs. 176 i 177.

¹⁴⁶ *Ibidem*, pàg. 176.

¹⁴⁷ BOSCH CAPDEVILA, Esteve; et al. *Codi Civil de Catalunya: Jurisprudència sistematitzada*. València: Tirant lo Blanch, 2015. Pàg. 177.

Els règims econòmics matrimonials i altres actes convinguts en capítols matrimonials que s'hagin atorgat d'acord amb la legislació anterior a l'entrada en vigor d'aquesta llei produeixen efectes d'acord amb la dita legislació anterior. Conserven la validesa els pactes en previsió d'una ruptura matrimonial adoptats abans de l'entrada en vigor d'aquesta llei, sempre que compleixin els requisits que establia la legislació vigent en el moment d'adoptar-los. Si aquesta legislació no emparava el contingut d'algun pacte, aquest és igualment eficaç si és vàlid d'acord amb les disposicions del Codi civil.

És a dir, si es compleixen les condicions de la regulació anterior, que esdevindria l'article 15.1 CF, seria vàlid el pacte en previsió de ruptura matrimonial. Gaudiria d'aquesta validesa encara que s'hagués concertat abans de l'entrada en vigor de la Llei 25/2010.

6.3. *Forma de pagament*

La compensació per raó de treball s'ha de sol·licitar a instància de part, tal i com comenta el TSJC en la seva sentència del 20 d'abril de 2009¹⁴⁸. És així de tal manera que la part ho ha de demanar, segons el precepte 232-11 CCCat, en cas de nul·litat del matrimoni, separació o divorci, en el mateix procés que causa l'extinció del règim. Si es tractés de resolucions o decisions eclesiàstiques s'hauria de sol·licitar en el procés destinat a aconseguir l'eficàcia civil (article 778 Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil¹⁴⁹ (des d'ara LEC)).

Com a conseqüència, no es permet la seva exigència en qualsevol moment posterior als permessos. No es podrà reclamar la compensació en cap procediment posterior ja que es considera que s'ha renunciat tàcitament al dret a la compensació¹⁵⁰. Es tracta d'una motivació acollida per la jurisprudència.

Una de les especialitats de la compensació succeeix en cas de mort del cònjuge "fort". La pretensió en aquests supòsits prescriurà, per norma general,

¹⁴⁸ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo.. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàgs. 272 i ss.

¹⁴⁹ España. Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil. (BOE, núm. 7, 8-1-2000, págs. 575-728)

¹⁵⁰ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón... op.cit.* pàgs. 272 i ss.

als tres anys des de la mort, tal i com afirma l'article 232-11.2 CCCat. En aquests casos, la pretensió és la que prescriu però no es considera que s'hagi renunciat al dret a gaudir de la compensació¹⁵¹, en contrari del que ocorre amb la resta de supòsits.

Un cop tractada la reclamació de la compensació econòmica, és rellevant tractar la forma del seu pagament. És l'article 232-8 CCCat el que comenta aquest aspecte.

El precepte 232-8 CCCat, en el seu primer apartat, estableix que la compensació s'ha de pagar, per regla general, en diners. Tot i així, les parts poden pactar una manera diferent per a realitzar el pagament, en virtut de l'article 232-7 CCCat¹⁵². Aquest fet també es permetia en el CF en el seu article 41, on preferentment s'havia de realitzar el pagament en diners, llevat acord de les parts o si l'autoritat judicial trobava justificat el pagament amb béns del cònjuge obligat.

A part d'aquestes regles, si existís una causa justificada i sempre que sigui a instància de qualsevol de les parts o bé dels hereus del consort deutor, l'autoritat judicial podrà atorgar el pagament total o parcial amb béns, a partir de l'article 232-8.1 CCCat. El precepte versa sobre el terme "béns" en general, sense fixar cap tipus de bé en concret¹⁵³. Una causa justificada podria ser, per exemple, que el consort deutor de la compensació no disposi de liquiditat però si béns amb què realitzar el pagament¹⁵⁴. D'aquesta manera, opinem que es facilita el pagament i la satisfacció de la compensació econòmica.

Seguint el mateix article, però en el seu apartat segon, l'autoritat judicial podrà diferir el pagament o preceptuar que es realitzi en terminis, sempre i quan el cònjuge deutor o els seus hereus ho hagin sol·licitat. Es determina un venciment màxim de tres anys i la meritació de l'interès legal a comptar (*dies a quo*) del reconeixement del dret. Cal apreciar, tal i com mostra el raonament

¹⁵¹ *Ibidem*, pàgs. 272 i ss.

¹⁵² *Ibidem*, pàgs. 272 i ss.

¹⁵³ BAYO DELGADO, Joaquín. Capítol II: Régimenes económicos matrimoniales. A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 695.

¹⁵⁴ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 272 i ss.

jurídic segon de l'AAP Barcelona de 13 d'abril del 2007¹⁵⁵, que els interessos meritaren encara que la sentència no ho determini expressament a causa de la seva aplicació de caràcter imperativa que actua “*ope legis*”¹⁵⁶.

Aquest cas podria ocórrer quan el cònjuge deutor no té suficient liquiditat i així se li permetria gaudir de temps per poder adquirir un crèdit¹⁵⁷. Tot i així, aquest pagament en terminis no s'hauria d'interpretar en forma de pensió periòdica, tal i com mostra la SAP Barcelona de 19 de febrer del 2001¹⁵⁸. Encara que l'autoritat judicial no ho pugui ordenar, les parts sí que podrien pactar aquest pagament de forma periòdica, conforme l'article 233-2.3 CCCat¹⁵⁹.

Finalment, en el mateix apartat dos, es permet als operadors jurídics, en aquests casos enunciats en l'apartat, decretar la constitució d'una hipoteca, segons el que determina l'article 569-36 CCCat, o d'altres garanties que beneficiïn al cònjuge creditor de la compensació, com podria ser una fiança o una pignoració¹⁶⁰.

6.3.1. Jurisprudència sobre la forma de pagament

Es troben diverses sentències i providències que esmenten les diferents possibilitats de pagament conforme la Llei 25/2010. Tot seguit, es comentarà alguna resolució judicial.

Per una banda, caldria destacar la providència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (des d'ara, ATSJ) 16/2013, de 24 de gener¹⁶¹.

¹⁵⁵ AAP Barcelona (Secc 12ª), 123/2007, de 13 d'abril. JUR 2007\242997

¹⁵⁶ BAYO DELGADO, Joaquín. Capítol II: Regímenes económicos matrimoniales. A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 708.

¹⁵⁷ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 272 i ss.

¹⁵⁸ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 272 i ss.

¹⁵⁹ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 272 i ss.

¹⁶⁰ BAYO DELGADO, Joaquín. Capítol II: Regímenes económicos matrimoniales. A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 695.

¹⁶¹ BOSCH CAPDEVILA, Esteve; et al. *Codi Civil de Catalunya: Jurisprudència sistematitzada*. València: Tirant lo Blanch, 2015. Pàg. 179.

Aquesta providència determina que tan sols es podrà aplaçar o bé fraccionar el pagament de la compensació si es sol·licita a instància de part (article 232-8 CCCat). En el supòsit plantejat en la resolució judicial res s'havia demanat al respecte així que es decideix el pagament immediat de la compensació econòmica per raó de treball.

Com a sentències a ressaltar serien la SAP Barcelona (Secc 18^a) 778/2013, de 17 de desembre¹⁶² i la SAP Lleida (Secc 2^a) 240/2013, de 27 de juny¹⁶³. Primerament, en la aquesta SAP de Barcelona exposada es pot comprovar que per a què l'autoritat judicial, seguint el precepte 232-8 CCCat, pugui ordenar el pagament total o parcial amb béns, ho ha d'haver requerit alguna de les parts i ha d'existir una causa justificada. El que succeïa en aquesta sentència era que la part demandada ho demanà en apel·lació però no ho sol·licità en primera instància. Conseqüentment, l'autoritat judicial no va acceptar el requeriment per tractar-se d'una petició *ex novo* que si hagués estat admesa no s'hagués estat al referent a l'article 456 LEC.

Finalment, en quant a la SAP de Lleida núm. 240/2013 assenyalada *a priori*, aquesta va ser dictada en aplicació del CF però ens serveix per entendre la forma de pagament actual i les possibilitats de pacte sobre la mateixa.

Aquesta resolució afirma que, encara que l'article 41.2 CF concretés un termini màxim de tres anys per a realitzar el pagament, les parts podien pactar un altre termini, que en el supòsit plantejat era de 8 anys. Es tracta d'una matèria patrimonial disponible, que actualment es podria pactar gràcies a l'article 232-7 CCCat. Així es demostra l'importància de l'autonomia de la voluntat en aquests casos així com de la llibertat civil, tant en el CF com en el Llibre Segon del Codi Civil de Catalunya. D'aquesta manera també es beneficia al deutor, qui posseirà un temps superior per a realitzar el pagament.

¹⁶² BOSCH CAPDEVILA, Esteve; *et al.* *Codi Civil de Catalunya: Jurisprudència sistematitzada*. València: Tirant lo Blanch, 2015. Pàg. 179.

¹⁶³ SAP Lleida (Secc 2^a) 240/2013, de 27 de juny. JUR 2013\340664

6.4. Actes en perjudici del dret a la compensació

És important per a l'atorgament de la compensació l'aplicació del precepte 232-9 CCCat. Aquest article versa sobre actes realitzats en perjudici del dret a la compensació, és a dir, que dificulten la seva disposició.

Tracta els supòsits on el patrimoni del consort deutor de la compensació no és suficient per a pagar-la. En aquests casos, el creditor pot sol·licitar la reducció o supressió de les donacions i les atribucions particulars en pacte successori que el deutor hagi dut a terme durant la vigència del règim. Recordar que aquesta regulació també afecta a les parelles estables, tal i com senyala l'article 234-9 CCCat.

Aquestes accions de supressió o reducció començaran per les donacions o atribucions comentades en ordre de les més actuals fins les més antigues, per <<ordre invers de data>>. L'article 232-9.1 CCCat estableix que les reduccions es produiran a prorrata si la data fos la mateixa o indeterminada i, en cas que el deutor hagués actuat en frau dels drets del creditor, aquest podrà impugnar els actes a títol onerós del creditor.

Per últim, destacar el termini de caducitat d'aquestes accions de reducció i supressió. Caducarien, per l'apartat segon del precepte 232-9 CCCat, als quatre anys de l'extinció del règim, essent impossible poder realitzar-les amb èxit en un termini posterior.

La caducitat s'ha de manifestar pel cònjuge deutor, tal i com mostra l'article 122-3 CCCat i es podrà suspendre per acord de les parts o segons el que especifiquen els articles 121-15 a 121-19 CCCat respecte de la suspensió de la prescripció¹⁶⁴. No seran procedents les accions de reducció o supressió quan els béns es trobin en poder de terceres persones, sempre que hagin procedit de bona fe, adquirents a títol onerós (article 34 del Decret, de 8 de febrer de 1946, pel qual s'aprova la nova redacció oficial de la Llei Hipotecària¹⁶⁵ (des d'ara LH) quant a béns immobles i article 522-8 CCCat quant als mobles¹⁶⁶).

¹⁶⁴ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 274.

¹⁶⁵ España. Decreto de 8 de febrero de 1946 por el que se aprueba la nueva redacción oficial de la Ley Hipotecaria. (BOE, núm. 58, 27-2-1946, págs. 1518-1532)

L'article 232-8.2 CCCat, com es pot comprovar, no té en consideració la bona fe en les transmissions realitzades a títol gratuït¹⁶⁷.

Aquestes accions de reducció o supressió es poden dur a terme en qualsevol dels supòsits d'extinció del règim que marca l'article 232-5 CCCat. Tot i així, en els casos on mor el cònjuge deutor d'aquesta figura, poden coincidir tres actuacions de "reducció o supressió" d'aquestes donacions o atribucions a persones diferents del consort o convivent. Aquestes s'originarien per l'article 232-9 CCCat quant a la compensació per raó de treball, 451-22.3 CCCat per al pagament de la llegítima i 452-5 CCCat per a la quarta vidual¹⁶⁸. El legislador, però, no resol a quina d'aquestes institucions jurídiques adjudica preferència en cas de concurrència.

¹⁶⁶ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 274 i ss.

¹⁶⁷ BAYO DELGADO, Joaquín. Capítol II: Regímenes económicos matrimoniales. A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 710.

¹⁶⁸ GINEBRA MOLINS, M.Esperança. "Compensació per raó de treball en cas d'extinció del règim per mort: aspectes familiars i successoris", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 9.

7. Aspectes processals

7.1. Disposició addicional tercera de la Llei 25/2010

Per tal de poder reclamar la compensació econòmica per raó de treball s'ha de seguir tot un procés i un seguit de formalitats. És important emfatitzar en aquest aspecte la Disposició addicional tercera del Llibre Segon del CCCat. Aquesta disposició estableix especialitats processals que s'han de tenir en consideració.

En el Projecte 2009, la Disposició addicional quarta assentava aquesta situació de manera diferent. S'estimava convenient en aquesta Disposició addicional quarta que en un mateix procés es resolgués sobre la pertinença de la compensació econòmica, el crèdit de participació així com la titularitat dels béns i la divisió d'aquells en comú dins el règim matrimonial¹⁶⁹.

Amb el nou contingut en la Disposició addicional tercera, la situació es troba regulada de manera diferent. En el seu apartat primer es fa referència a un seguit de regles per a poder quantificar la compensació econòmica. Per una banda, com ja s'ha fet esment anteriorment, és adequat acompanyar una proposta d'inventari juntament amb la demanda, o la reconvenió en el seu cas. Aquesta proposta ha de tenir un contingut fixat per la llei com són els béns propis i els del cònjuge, indicant el seu valor, i l'import de les obligacions. Aquest aspecte és fonamental per a poder determinar la diferència patrimonial obtinguda entre els cònjuges al llarg del règim de convivència i caldrà que sigui aportada pel cònjuge creditor de la compensació. Tot i així, el consort deutor de la mateixa podrà dur a terme les al·legacions convenientes en la contestació de la demanda o bé en la reconvenió¹⁷⁰. Cal destacar que la compensació econòmica es seguirà reclamant, com a norma general de l'article 232-11 CCCat, pel procediment matrimonial al que correspongui el cas¹⁷¹.

¹⁶⁹ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàgs. 274 i ss.

¹⁷⁰ *Ibidem*, pàgs. 274 i ss.

¹⁷¹ *Ibidem*, pàgs. 274 i ss.

L'anterior regulació de la compensació en el CF, articles 41 i 42, mancava de procediment concret per al càlcul de la mateixa i això generava un marge de discrecionalitat per al jutge, que decidia segons les proves aportades durant el procés ¹⁷². D'aquesta manera, en nombroses ocasions la informació proporcionada resultava insuficient o bé ni tan sols es lliurava tota la sol·licitada pel jutge per a poder quantificar aquesta institució¹⁷³.

És tot cert que la compensació econòmica per raó de treball s'atorga sempre i quant el cònjuge que no ha dut a terme el treball per a la casa substancialment més que l'altre o bé que no ha treballat per a l'altre sense remuneració o amb una que fos insuficient ha obtingut un increment patrimonial superior a la finalització del règim. Per això és tant important acreditar la titularitat dels béns tot especificant el valor de cadascun d'ells.

Aquesta Disposició addicional tercera tractada considera rellevant l'aportació, juntament amb la demanda o la reconvenció, de tota la documentació de rellevància patrimonial que es posseeixi. En el primer Annex d'aquest treball es pot trobar un model de proposta d'inventari per tal de poder obtenir la compensació econòmica. Aquest model s'ha obtingut a partir de la base de dades Aranzadi Westlaw.

Dins d'aquest apartat primer de la Disposició es menciona que, si existeix reconvenció i si el reconvenient ho requereix, es podrà ampliar motivadament el termini de contestació a la demanda en deu dies més improrrogables. Aquesta pròrroga la decideix l'autoritat judicial. D'aquesta manera, es permet al reconvenient preparar la proposta d'inventari al·ludida.

Per altra banda, en el supòsit que les parts no hagin tingut accés a la informació important per poder basar les seves pretensions, podran requerir a l'autoritat judicial per a què obtingui aquesta informació fonamental utilitzant els seus mitjans. Aquesta sol·licitud s'ha de realitzar abans de la vista.

Finalment, la Disposició Addicional Tercera de la Llei 25/2010 conté un segon apartat. Aquest segon bloc ja no versa sobre els mètodes per a quantificar la compensació econòmica sinó per a quantificar el crèdit de participació o liquidar els règims econòmics matrimonials de comunitat.

¹⁷² *Ibidem*, pàgs. 274 i ss.

¹⁷³ *Ibidem*, pàgs. 274 i ss.

En aquests casos s'estableix que el procediment serà el que es troba en els preceptes 806 a 811 de la Llei de l'Estat 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil. Els mateixos articles i procediment serà el que correspondrà per a dividir els béns en comunitat ordinària indivisa en el supòsit que tracta l'article 232-12.2 CCCat. Per tant, es pot observar com el crèdit de participació i la liquidació dels règims econòmics matrimonials de comunitat segueixen un procés diferenciat del necessari per calcular la compensació econòmica per raó de treball.

La majoria de sentències remarquen el fet que en el procés de família es realitzi la divisió però que la liquidació es dugui a terme en un altre procés seguint els articles 806 a 811 LEC esmentats¹⁷⁴. A mode d'exemple jurisprudencial¹⁷⁵, es podria emfatitzar la SAP Tarragona de 17 de juny de 2009¹⁷⁶.

Sintetitzant el que declara aquesta resolució judicial de l'Audiència Provincial de Tarragona, s'afirma que l'acció de divisió de la cosa comuna es troba estretament vinculada al procés de divorci, separació judicial o nul·litat matrimonial. És per això que s'ha de permetre instar a la vegada l'acció de divisió juntament amb el procés de dissolució matrimonial. En el supòsit tractat en la resolució, les parts no havien establert cap acord per al procés de divisió de la cosa comuna així que es remet a la liquidació d'aquesta mitjançant el procés especial previst en els articles 806 i ss. de la LEC. En el moment en què esdevenen els fets de la controvèrsia d'aquesta sentència, la compensació econòmica per raó de treball es trobava regulada pel CF i encara no hi havia la Disposició addicional quarta de la Llei 25/2010 citada però amb la vigència d'aquesta llei 25/2010, la divisió de la cosa comuna, com s'ha mencionat anteriorment, s'hauria de fer també pel procés que estableix la LEC en els seus articles 806 i ss.

En quant al procediment per a la compensació econòmica, caldria destacar que la Llei 25/2010 no conté un seguit d'aspectes que, en canvi, sí que contenia el Projecte 2009. En el Projecte 2009 es possibilitava que, si les parts no es trobaven d'acord amb el valor o la titularitat dels béns, entre la demanda i la

¹⁷⁴ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit.loc.cit. pàgs. 274 i ss.

¹⁷⁵ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit.loc.cit. pàgs. 274 i ss.

¹⁷⁶ SAP Tarragona (Secc 1ª) 193/2009, de 17 de juny. JUR 2009\390914

reconvenció i les seves contestacions, el jutge podia requerir-les per a què ho complementessin o ho solucionessin. Això podia suposar, sovint, la participació d'un pèrit judicial per a estipular les valoracions¹⁷⁷.

Una altra diferència important és que la DA 4ª del Projecte 2009 permetia al jutge expressament que indiqués l'adequació de la pràctica de la prova per aclarir qüestions del plet i podia integrar en el procés documentació sobre altres causes entre les mateixes parts del plet. Tot i així, la Llei 25/2010 ho resol amb la inclusió dels preceptes 282, 752.1 i 770.4 LEC, excepcions al principi de justícia rogada¹⁷⁸.

Finalment, és rellevant la Disposició adicional cinquena de la Llei 25/2010 pel que fa a les parelles estables. Aquestes unions afectives també poden tenir dret a rebre la compensació econòmica però se'ls hi atorga una especialitat en quant al procediment.

Aquesta DA 5ª esmentada decreta que tots els procediments judicials d'extinció de la parella estable es tramitaran processalment segons el que estableix la LEC en matèria de processos matrimonials, en tot allò que no es trobi regulat expressament pel Codi Civil. En el seu apartat segon manifesta que totes les reclamacions fonamentades entre els articles 234-7 a 234-14 CCCat, entres les quals es troba la compensació econòmica per raó de treball, hauran d'acumular-se en un únic procés.

Una vegada més, aquest contingut de la DA 5ª evidencia l'equiparació de les parelles estables amb els règims matrimonials. En contraposició, la DA 5.ª de la Llei 25/2010 diferencia aquests dos règims en què la liquidació dels béns en comú de la parella estable s'haurà de tramitar pel mateix procés que qualsevol de les reivindicacions dels articles 234-7 a 234-14 CCCat, mentre que en els règims matrimonials s'efectua en un procés apart¹⁷⁹. Tampoc acabem de comprendre aquesta diferenciació en aquest aspecte per part del legislador. Considerem que

¹⁷⁷ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón... op.cit.* pàgs. 274 i ss.

¹⁷⁸ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón... op.cit.loc.cit.* pàgs. 274 i ss.

¹⁷⁹ NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña: La compensación por razón del trabajo. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011. Pàgs. 277 i ss.

en aquest cas la regulació entre els règims matrimonials i la de les parelles estables hauria de ser idèntica en quant al procediment, sense trobar cap discrepància que demostrï per què aquesta regulació vigent ho diferencia en aquest àmbit.

7.2. *Especialitats en cas de mort*

En el cas de la reclamació de la compensació econòmica per raó de mort del cònjuge “fort”, hi ha un seguit de formalitats. Aquestes es troben tant en l’articulat de la Llei 25/2015 com en la seva DA 4^a.

Primerament, l’article 232-11.2 CCCat afirma que, en aquests supòsits, si el cònjuge supervivent “dèbil” interposa una demanda reclamant la prestació compensatòria, tal i com senyala el precepte 233-14.2 CCCat, haurà de reclamar la compensació aleshores en el mateix procediment¹⁸⁰. Com es pot constatar, es tracta d’un supòsit especial que només es pot generar en cas de mort del cònjuge deutor de la compensació.

Una altra particularitat en els casos per mort es troba en la DA 4^a de la Llei 25/2010. S’assenyala que el cònjuge supervivent pot instar pel procés determinat en els articles 782 a 789 LEC (procediment establert per a la divisió de l’herència) tant l’acció de divisió de la cosa comuna en comunitat ordinària indivisa com la exigència de la compensació econòmica per raó de treball. Aquesta peculiaritat no impedeix que es pugui reclamar la compensació pel procediment declaratiu ordinari i també s’hauria de permetre al convivent d’una parella estable per causa de la mort de l’altre convivent, el consort “fort”¹⁸¹. Aquesta possibilitat no es troba permesa en la circumstància recentment explicada que s’anomena en l’article 232-11.2 CCCat. És a dir, quan el cònjuge supervivent interposa una demanda reclamant la prestació compensatòria, tal i com senyala el precepte 233-14.2 CCCat. La situació que es podria generar seria que, si s’insta una reclamació de la prestació compensatòria, que té un termini de reclamació menor, únicament tres mesos des de la mort del consort

¹⁸⁰ GINEBRA MOLINS, M.Esperança. “Compensació per raó de treball en cas d’extinció del règim per mort: aspectes familiars i successoris”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 4.

¹⁸¹ GINEBRA MOLINS, M.Esperança. “Compensació per raó de treball en cas d’extinció del règim per mort: aspectes familiars i successoris”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 5.

deutor, sense exercitar a la vegada l'acció de compensació econòmica per raó de treball, aquesta ja no es podrà sol·licitar en un ulterior procés¹⁸².

Aquesta Disposició, en el seu segon apartat concreta que l'acord o bé la sentència dictada en el procediment de divisió d'herència haurà de pronunciar-se sobre la liquidació i divisió dels béns que els cònjuges tenien en comunitat indivisa així com sobre la compensació econòmica. Aquesta esdevindrà crèdit pel cònjuge supervivent i és rellevant conèixer que és abonable pels qui resultin hereus del causant.

7.3. Prescripció

Un àmbit processal important és la prescripció, amb particularitats també presentades en cas de mort del cònjuge "fort". El CCCat, en el seu article 121-1, fixa la prescripció com l'extinció de "*les pretensions relatives als drets disponibles*".

Doncs bé, en cas de nul·litat matrimonial, separació judicial, divorci o cessament de la convivència, el dret a la compensació econòmica per raó de treball, tal i com concreta l'article 232-11 CCCat, s'ha de reclamar en el procés que causa l'extinció del règim, no sent possible instar-ho en posterior o en qualsevol altre moment. En el cas de resolucions o decisions eclesiàstiques, s'haurà de sol·licitar en el procés destinat a assolir l'eficàcia civil. Únicament com a qüestió prèvia, afirma el precepte, la sentència matrimonial podrà procedir sobre el règim vigent si les parts en formulen qüestió.

Com es pot constatar, no hi ha cap precepte que faci referència expressa a la prescripció de les pretensions sobre la compensació econòmica, tret en els casos per mort. Aquest fet fa entendre que la prescripció doncs per aquests casos és la general decenal que estableix el precepte 121-20 CCCat¹⁸³.

¹⁸² BAYO DELGADO, Joaquín. Capítol II: Regímenes económicos matrimoniales. A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàg. 715.

¹⁸³ GINEBRA MOLINS, M.Esperança. "Compensació per raó de treball en cas d'extinció del règim per mort: aspectes familiars i successoris", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 5.

En els supòsits de mort del cònjuge deutor de la compensació econòmica per raó de treball, l'article 232-11 CCCat designa una especialitat en quant a la prescripció. Aquest precepte assenyalava que la prescripció serà de tres anys des de la mort del consort per a poder reclamar la compensació econòmica per raó de treball i així obtenir aquesta pretensió pel cònjuge creditor de la mateixa. Tot i així, el mateix article en el seu apartat segon, final, decreta una particularitat per aquests casos on, si el cònjuge supervivent interposa una demanda basant-se en l'article 233-14.2 CCCat (prestació compensatòria), haurà de dur a terme la reivindicació de la compensació en el mateix procediment.

Pel que fa a les parelles estables, l'article 234-13 CCCat especifica que el termini de prescripció és d'un any. Aquest termini comença a comptar des de l'extinció de la parella estable i és necessari, si escau, la reclamació de la compensació en el mateix procediment en el qual es concreten els altres efectes de l'extinció.

En les parelles estables el termini de prescripció coincideix en tots els supòsits per a reclamar la compensació, és a dir, independentment de la raó que ha causat l'extinció de la parella estable. S'ha comprovat que les parelles estables es troben equiparades al matrimoni en règim de separació de béns per tal de poder obtenir la compensació econòmica, fet que considerem positiu. Tot i aquesta equiparació, seguint l'explicació i la línia de pensament de NASARRE AZNAR no entenem per què el termini de prescripció en cas de mort, de tres anys pels règims matrimonials, disminueix a un any per a les parelles estables¹⁸⁴. Segons l'article 231-1 CCCat, ja que les parelles estables també són família, no tindria sentit aquesta diferència en el termini de prescripció respecte als règims matrimonials¹⁸⁵. Aquest precepte exposa que no ha d'haver discriminacions en les relacions familiars derivades del matrimoni o de la convivència estable en parella.

¹⁸⁴ NASARRE AZNAR, S., *La compensación por razón...* op.cit. pàgs. 277 i ss.

¹⁸⁵ GINEBRA MOLINS, M. Esperança. "Compensació per raó de treball en cas d'extinció del règim per mort: aspectes familiars i successoris", *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Pàg. 5.

Consideracions finals

PRIMERA: La compensació econòmica per raó de treball com a institució amb finalitat de reequilibri patrimonial.

La finalitat d'aquesta figura és la de generar un equilibri entre les situacions patrimonials dels cònjuges quan un dels dos ha treballat per a la casa o per a l'altre consort i ha estat aquesta dedicació la que ha permès que l'altre cònjuge hagi experimentat un augment patrimonial superior durant la vigència del règim. Aquest increment no s'hagués originat sense la relació de confiança i afectivitat que els uneix, afectada quan es produeix l'extinció del règim de la parella.

SEGONA: Abandonament d'un enriquiment injust i de la sobrecontribució a les despeses familiars.

El que es pretén fonamentalment amb la compensació és un reequilibri econòmic entre els membres d'una parella en règim de separació de béns. Tot i així, no s'ha oblidat tant el concepte d'enriquiment injust perquè opinem que es té en compte la repercussió que té la dedicació del cònjuge en l'augment patrimonial aconseguit per l'altre consort.

TERCERA: Equiparació del treball domèstic amb l'efectuat per a l'altre cònjuge com a requisit per a l'obtenció d'aquesta institució.

Hi ha dues opcions per tal de poder rebre la compensació econòmica. Es pot haver treballat per a la casa substancialment més que l'altre cònjuge o bé haver treballat per a l'altre cònjuge, i en aquest últim cas sí que serà necessària la no existència d'una retribució o bé una que esdevingui insuficient. Considerem important la facultat que es dóna al cònjuge "dèbil" de no realitzar la feina personalment sinó que li ho podrà encarregar a una altra persona o persones.

QUARTA: Necessitat d'un increment patrimonial superior del cònjuge "fort".

És notòriament important, tant si s'ha treballat per a la casa com per a l'altre consort, l'obtenció per part del cònjuge deutor de la compensació d'un augment patrimonial superior durant la vigència del règim (article 232-5.1 CCCat). Aquest desequilibri patrimonial serà la fonamentació de la compensació, essencial per aconseguir la finalitat proposada pel legislador de corregir la diferència patrimonial

entre els consorts en el règim de separació de béns. Per tant, si no s'ha ocasionat un augment patrimonial superior en el consort "fort", no existirà mai aquesta institució.

CINQUENA: Ampliació dels supòsits que causen l'extinció del règim per poder obtenir la compensació econòmica.

La regulació actual, no només inclou els supòsits de separació judicial, divorci o nul·litat com a finalització del règim sinó també el cessament de la convivència i la mort del cònjuge amb l'increment patrimonial superior. Aquesta inclusió dels altres supòsits és adequada des del punt de vista que la diferència patrimonial es pot haver originat igualment. A més a més, convindria mencionar que en ambdues noves circumstàncies, l'extinció de la parella s'ha produït efectivament, fet pel qual no consideràriem justa la seva no equiparació amb els altres casos d'extinció del règim que sí que instaurava el CF.

Ara bé, en el supòsit de mort del consort "fort", el supervivent podrà adquirir la compensació sempre i quan, amb els drets que el cònjuge causant li ha atribuït tant en successió voluntària o en previsió de la seva mort així com per successió intestada, no s'arribi a cobrir la quantitat corresponent a la compensació. Així ho afirma l'article 232-5.5 CCCat.

SISENA: La regulació del CCCat disminueix la discrecionalitat dels operadors jurídics per a fixar el *quantum* de la compensació.

Abans de la regulació que conté el CCCat, es deixava un marge de discrecionalitat per als operadors jurídics per a fixar una quantia. Actualment, aquesta discrecionalitat queda limitada com a màxim en un 25% de l'increment patrimonial que ha experimentat el consort "fort", com a norma general, fet que genera més seguretat jurídica. Potser hagués estat més precís i més exacte si, enlloc d'un percentatge, s'hagués establert una quantia fixa, però així també es pot trobar una quantitat més adient segons les circumstàncies del cas.

SETENA: La compensació econòmica també succeeix en els règims de parelles estables.

Encara que la compensació econòmica es tracti d'una figura plantejada per als matrimonis en règim de separació de béns, considerem que ha estat molt beneficiosa i

oportuna la redacció del legislador quan l'equipara amb el règim de les parelles estables. És així ja que, encara que aquestes no es trobin tan estrictament subjectes com en el cas matrimonial, no s'ha de deixar de banda que són parelles basades també en un règim d'afectivitat sentimental. Per això no trobem cap inconvenient en que també puguin rebre, tal i com mostra l'article 234-9 CCCat, la compensació econòmica. Els hi serà d'aplicació, doncs, els articles 235-5 a 232-10 CCCat.

VUITENA: La compensació econòmica per raó del treball és compatible amb altres drets de contingut econòmic.

Un dels dubtes que se'ns plantejaven *a priori* de la realització del treball era si la compensació econòmica per raó de treball era compatible amb altres drets. És a dir, si podia concórrer amb ells. Doncs finalment hem pogut comprovar que no només avui en dia és compatible per l'article 232-10 CCCat (article 234-14 CCCat per a les parelles estables), sinó que ja en el CF es permetia la seva compatibilitat. Sempre s'ha de tractar però en referència a altres drets de caràcter econòmic.

Conseqüentment, el dret de la compensació servirà per al càlcul i modificació dels altres drets que pugui optar el consort creditor de la mateixa, tal i com senyala l'article 232-10 comentat. Igualment, hi haurà alguns drets amb els que només serà compatible en cas de mort del cònjuge "fort", com seran l'any de viduitat, el dret al parament de l'habitatge i la quarta vidual, drets que no afectaran a la fixació de la seva quantia perquè es troben inclosos dins dels drets successoris a què fa esment l'article 232-5.5 CCCat.

NOVENA: L'autonomia de la voluntat permet pactar sobre l'increment, la reducció o l'exclusió de la compensació.

L'article 232-7 CCCat, permet que les parts puguin pactar sobre l'increment, la reducció o bé l'exclusió de la compensació. Aquesta possibilitat és per a nosaltres fonamental perquè pensem que, en aquells àmbits on sigui possible disposar sobre drets o facultats, sempre hauria de ser primordial la voluntat de les parts interessades, prevalent sempre l'autonomia de la voluntat.

DESENA: Forma de pagament de la compensació econòmica.

Considerem l'oportunitat del CCCat de no realitzar el pagament en metàl·lic positiva ja que potencia l'acompliment efectiu del pagament d'aquesta institució, a més a més de facilitar el mode de dur-ho a terme.

Només en aquests casos s'haurà de reclamar la mateixa en el termini de tres anys de la mort del cònjuge, fet que mostra una clara diferència amb les altres situacions.

Bibliografia

- BAYO DELGADO, Joaquín. “Capítol II: Regímenes económicos matrimoniales”. A ROCA TRÍAS, Encarnación (Coord.). *Persona y Familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Madrid: Sepín, S.L., 2011. Pàgs. 683-719.
- BOSCH CAPDEVILA, Esteve; *et al.* *Codi Civil de Catalunya: Jurisprudència sistematitzada*. València: Tirant lo Blanch, 2015.
 - o “La configuració de la compensació econòmica per raó de treball en el llibre segon del Codi Civil de Catalunya”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*.
- GINEBRA MOLINS, M.Esperança. “Compensació per raó de treball en cas d’extinció del règim per mort: aspectes familiars i successoris”, *Ponència a les XVIIenes Jornades de Dret Català a Tossa*.
- NASARRE AZNAR, Sergio. La compensación por razón del trabajo y la prestación compensatoria en el Libro Segundo del Código Civil de Cataluña. A BARRADA ORELLANA, Reyes; GARRIDO MELERO, Martín; NASARRE AZNAR, Sergio. *El nuevo derecho de la persona y de la familia: Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*. Barcelona: Bosch, S.A. 2011.
- RUBIO GIMENO, Gemma, *Autorregulación de la crisis de pareja (Una aproximación desde el Derecho civil catalán)*, Madrid: Dykinson. 2014.

Webgrafia

- La Guía. *Derechos personalísimos [en línia]*. 1 de maig del 2009 [data de consulta: 16-03-2016]. [Accés gratuït]. <http://derecho.laguia2000.com/parte-general/derechos-personalisimos> (recurs electrònic)

Legislació

- España. Real Decreto, de 24 de juliol del 1889, por el que se publica el Código Civil. (BOE, núm. 206, 25-7-1889, págs. 249-259)
- España. Decreto, de 8 de febrero de 1946, por el que se aprueba la nueva redacción oficial de la Ley Hipotecaria. (BOE, núm. 58, 27-2-1946, págs. 1518-1532)
- España. Constitución Española, de 29 de diciembre de 1978 (BOE, núm. 311, 29-12-1978, págs. 29313-29424)
- Catalunya. Decret legislatiu 1/1984, de 19 de juliol, pel qual s'aprova el Text Refós de la Compilació del Dret Civil de Catalunya. (DOGC, núm. 456, 27-7-1984, pàgs. 2205-2239)
- Catalunya. Llei 9/1998, de 15 de juliol, del Codi de família. (DOGC, núm. 2687, 23-7-1998, pàgs. 9132-9155)
- Catalunya. Llei 10/1998, de 15 de juliol, d'unions estables de parella. (DOGC, núm. 2687, 23-7-1998, pàgs. 9155-9159)
- Catalunya. Llei 19/1998, de 28 de desembre, sobre situacions convivencials d'ajuda mútua. (DOGC, núm. 2801, 8-1-1999, pàgs. 213-214)
- España. Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil. (BOE, núm. 7, 8-1-2000, págs. 575-728)
- Catalunya. Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. (DOGC, núm. 6282, 28-12-2012, pàgs. 63952-63953)
- Catalunya. Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família. (DOGC, núm. 5686, 5-8-2010, pàgs. 61162-61260)

Jurisprudència

- STS 11 de desembre de 1992
- STS 20 d'octubre de 1994
- STS 292/1999, de 9 d'abril.
- STS 983/2001, de 30 d'octubre
- ATSJJC 16/2013, de 24 de gener
- STSJJC de 31 d'octubre de 1998
- STSJJC (Sala Civil i Penal), de 31 d'octubre de 1998
- STSJJC (Sala Civil i Penal) 8/2000, de 27 d'abril. RJ 2000\4125
- STSJJC (Sala Civil i Penal) 32/2002, de 21 d'octubre. RJ 2003\698
- STSJJC de 19 de gener del 2004
- STSJJC de 4 de juliol de 2006
- STSJJC 32/2008, de 18 de setembre
- STSJJC de 20 d'abril de 2009
- STSJJC de 19 de novembre de 2009
- STSJJC 34/2010, de 10 de setembre
- STSJJC (Sala Civil i Penal, Secc 1ª) 20/2012, d'1 de març. RJ 2012\5928
- STSJJC 46/2012, de 12 de juliol
- STSJJC 32/2014, de 8 de maig
- STSJJC (Sala Civil i Penal, Secc 1ª) 57/2015, de 20 de juliol. RJ 2015\4632
- AAP Barcelona (Secc 12ª), 123/2007, de 13 d'abril. JUR 2007\242997
- SAP Barcelona (Secc 18ª), de 20 d'octubre del 2000. AC 2001\41
- SAP Barcelona de 19 de febrer del 2001
- SAP Barcelona (Secc 18ª) 109/2004, de 13 de febrer
- SAP Barcelona (Secc 12ª) 251/2012, de 5 d'abril
- SAP Barcelona (Secc 12ª) 86/2013, de 8 de febrer
- SAP Barcelona (Secc 18ª) 778/2013, de 17 de desembre
- SAP Barcelona (Secc 12ª), 228/2014, de 27 de març
- SAP Barcelona (Secc 12ª) 219/2015, de 14 abril. JUR 2015\156839
- SAP Girona (Secc 2) 299/2013, de 18 de novembre
- SAP Girona (Secc 2ª) 194/2015, de 16 de juliol. JUR 2015\229116
- SAP Lleida (Secc 1ª) 15/2006, de 14 de febrer. JUR 2006\134231

- SAP Lleida (Secc 2ª) 240/2013, de 27 de juny. JUR 2013\340664
- SAP Lleida (Secc 2ª) 316/2014, d'1 de juliol. JUR 2014\236103
- SAP Lleida (Secc 2ª) 343/2014, de 17 de juliol. JUR 2014\235981
- SAP Lleida (Secc 2ª) 298/2015, de 7 de juliol. JUR 2015\233427
- SAP Lleida (Secc 2ª) 394/2015, de 8 d'octubre. JUR 2015/277989
- SAP Tarragona (Secc 1ª) 399/2008, de 10 d'octubre. JUR 2009\79975
- SAP Tarragona (Secc 1ª) 193/2009, de 17 de juny. JUR 2009\390914
- SAP Tarragona (Secc 1) 206/2014, de 14 de març
- SAP Tarragona (Secc 1ª) 1/2014, de 5 de desembre

Annexos

ANNEX I: model de proposta d'inventari per acompanyar a la demanda en un procés matrimonial on es reclama la compensació econòmica, extret d'Aranzadi Westlaw

PROPUESTA DE INVENTARIO

Que presenta D. en el proceso matrimonial de... para el cálculo de la compensación por razón de trabajo de conformidad con lo establecido en la disposición adicional tercera del libro segundo del CC de Cataluña..

1. BIENES PROPIOS

PATRIMONIO INICIAL

El patrimonio inicial está estimado en un importe total de euros, según la relación de bienes y derechos, y deducidas las obligaciones y cargas, que se relacionan a continuación:

1.- Mitad proindivisa de la VIVIENDA sita en la localidad de , calle , núm. , piso , puerta , de una superficie de metros cuadrados, y que es la finca registral núm. , inscrita en el Registro de la Propiedad de al Tomo , Libro , Folio . La citada vivienda está valorada en el importe de euros, tal y como resulta de la valoración efectuada por la sociedad de tasación inmobiliaria. Sobre dicha vivienda existía una HIPOTECA por importe de euros y vencimiento , concedida por la entidad financiera , de la que, a fecha de contraer matrimonio, y tal como consta en el certificado emitido por la citada entidad financiera que se acompaña como documento núm. , quedaban todavía por pagar la suma de euros.

PATRIMONIO FINAL

El patrimonio final está estimado en un importe total de euros, según la relación de bienes y derechos, y deducidas las obligaciones y cargas, que se relacionan a continuación:

1.- Mitad proindivisa de la misma VIVIENDA descrita en el patrimonio inicial. A fecha actual, resta por pagar la cantidad de euros de la HIPOTECA, tal como consta en el certificado emitido por la citada entidad financiera que se acompaña como documento núm. .

INCREMENTO PATRIMONIAL

La diferencia entre el patrimonio inicial y el final arroja un incremento de euros.

2. BIENES DEL DEMANDADO D.

PATRIMONIO INICIAL

Según los datos disponibles y sin perjuicio que pueda tenerse conocimiento de otros bienes del demandado durante la tramitación del proceso, la relación de bienes es la siguiente:

El patrimonio inicial está estimado en un importe total de euros, según la relación de bienes y derechos, y deducidas las obligaciones y cargas, que se relacionan a continuación:

1.- Mitad proindivisa de la VIVIENDA sita en la localidad de , calle , núm. , piso , puerta , de una superficie de metros cuadrados, y que es la finca registral núm. , inscrita en el Registro de la Propiedad de al Tomo , Libro , Folio . La citada vivienda está valorada en el importe de euros, tal y como resulta de la valoración efectuada por la sociedad de tasación inmobiliaria. Sobre dicha

vivienda existía una HIPOTECA por importe de euros y vencimiento , concedida por la entidad financiera , de la que, a fecha de contraer matrimonio, y tal como consta en el certificado emitido por la citada entidad financiera que se acompaña como documento

PATRIMONIO FINAL

El patrimonio final está estimado en un importe total de euros, según la relación de bienes y derechos, y deducidas las obligaciones y cargas, que se relacionan a continuación:

1.- Mitad proindivisa de la misma VIVIENDA descrita en el patrimonio inicial. A fecha actual, resta por pagar la cantidad de euros de la HIPOTECA, tal como consta en el certificado emitido por la citada entidad financiera que se acompaña como documento núm. .

2.- CHALÉ sito en la localidad de , calle , núm. , piso , puerta , de una superficie de metros cuadrados, y que es la finca registral núm. , inscrita en el Registro de la Propiedad de al Tomo , Libro , Folio . Adquirido por el demandante constante matrimonio en fecha . El citado chalé está valorado en el importe de euros, tal y como resulta de la valoración efectuada por la sociedad de tasación inmobiliaria acompañada como documento número Dicho inmueble está libre de cargas.

3. LOCAL sito en la localidad de , calle , núm. , piso , puerta , de una superficie de metros cuadrados, y que es la finca registral núm. , inscrita en el Registro de la Propiedad de al Tomo , Libro , Folio . El citado local está valorado en el importe de euros, tal y como resulta de la valoración efectuada por la sociedad de tasación inmobiliaria. Sobre dicho local existe una HIPOTECA por importe de euros y vencimiento , concedida por la entidad financiera , de la que, a fecha de contraer matrimonio, y tal como consta en el certificado emitido por la citada entidad financiera que se acompaña como documento núm. , quedaban todavía por pagar la suma de euros.

4. VEHÍCULO marca , modelo , número de bastidor , con matrícula , de color , valorado según certificado emitido por el concesionario oficial de la marca en la localidad de , en el importe de euros.

En prueba de las anteriores manifestaciones se acompañan las valoraciones y certificaciones antes mencionadas, señaladas como documentos núm. .

INCREMENTO PATRIMONIAL

Sin perjuicio de que resulten otros bienes, la diferencia entre el patrimonio inicial y el final del demandado D. arroja un incremento de euros.

En... a... de... de...

Firma demandante